

K-6561

K-6270

ДЛУЖАНИН

1-9-2-6

50193 / 2

Дружній шарж: Дм. Загуб

ЛЮТИЙ

ГОСТИНЦЬ НАУКИ
НА ДВА ВІСЬМОТІ

З М І С Т

С. Пилипенко — Перед плужанським з'їздом (1).

Організація літруку

О. Турган — Спільна робота (2—3); Як. М-ець — Наші конкурси (4—5); Мих. Марусик — Скільки письменників у Радянському Союзі? (5).

Теорія і літтехніка

М. Романівська — Кіно-сценарій (6—7); Ол. Метеорний — Про „чорний хліб“ і „бісквіти“ (7—10).

Літпрактика

Юр. Будяк — Чумириха (11—13); О. Вірич — На межі (14—15); поема В. Нефеліна, С. Григоровича, Ан. Дикого (16).

Літдискусія

С. Пилипенко — Коцюбинин компроміси (17—18); Один з авторів — лист редакції „Плужанина“ (19—20); Хар. Невіра — „Черти письменського быта“ (20).

Хроніка

В ЦК „Плуга“ (21); по філіях і літгуртках „Плуга“ (22—23); письменники в праці (24); на Україні (24—25); по СРСР (26—27); за кордоном (27).

Критика й бібліографія

Юр. Магонь — Юр. Будяк (28—29); рецензії: С. Пилипенка, М. Б. — про продукцію плужан на сторінках „Плужанина“ (30).

Весела сторінка (31).

Почтова скринька (32).

В числі 9 малюнків.

В І Д Р Е Д А К Ц І І:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на одній стороні аркуша.
3. Передрук матеріалу із „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного вказування джерела.
4. „Плужанин“ у провінції можна набувати по філіях „Плуга“, в книгарнях та в університетських бібліотеках (див. список в ч. 4 та на обкладинці ч. 5). Редакція висилає по одержанню поштовою переказом чи дрібними марками в листі вартості. (Окреме число — 30 коп.)
5. Всі листування, замовлення, гроші посилати на адресу (точно!):

Харків, Пушкінська, 24. Редакція журналу „Плужанин“

K-6561

[89179(05) „1926“]

ПЛУЖАНИН

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМПІТЕТУ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

№ 2 (8)

ЛЮТИЙ 1926 РОКУ

№ 2 (8)

ПЕРЕД ПЛУЖАНСЬКИМ З'ЇЗДОМ

Подібно тому, як в історії компартії 1925 рік буде записаний, як доба безпримірної дискусії, в основі якої лежать загублені де якими партійцями революційні перспективи, переляк перед стабілізацією капіталізму на Заході й розвитком Неп'ї в Союзі, недооцінка селянства й неввіра в творчі сили робітництва—так і в історії літературного руху в Україні минулий рік являється добою загостреної літдискусії, в основі якої лежать ті ж приблизно ухили, ті ж хвороби, що їх вигоїти є завданням ближчого часу.

Уважний читач літдискусії нашої знає про „азіатський ренесанс“ і про „ітаїзм“ М. Хвильового—спробу найти революційні перспективи і ідеологічну платформу поза тими, що їх революційні письменники досі держалися й держаться, думаючи, що йдуть шляхом, наміченим компартією.

Знає він також про перебільшення ролі культурної Європи і наших європенків, про уперте бажання знищити спілку селянських письменників і не менш уперте небажання зійтися ближче з робітничою масою. Маємо таким чином наявну ідеологічну кризу, що потягла за собою організаційну.

Тим часом кризи творчої немає (можна багато і не погано юристи і ідеологічно схививши). Література наша росте, але в рості цьому є небезпека: стати теж, як і де які творці її безперспективною хибноперспективною. До того прилучається відсутність серйозної критичної критики, що цінувала б наші творчі шляхи, направляла їх до здорового пораді і осуду. Немаловажною причиною ідеологічних ухилів письменницьких є також їх кепський матеріальний стан і міщанське мислення, що тягне де в кого упадочні настрої.

Все це стало предметом не тільки запальних суперечок між самими письменниками, але притягло пильну увагу компартії і широкої громадської opinii. Могутня зброя соціальної боротьби—художня література—в небезпеці. Вона може перестати служити як слід пролетаріатові. Вернути в руки робітництва. Ось гасло сьогоднішнє на літфронті.

Треба звірити свої ідеологічні позиції з директивами компартії, пограти з організаційними справами, зміцнити зв'язок з широкими робітничими й селянськими масами, гострим критичним пером проаналізувати свою творчість і звірити її з вимогами трудящих, подбати про сприятливі умови для своєї праці і засісти за неї, колективно дбаючи про свою літературну, удосконалення, культурний зріст, навчаючись і в Заході, і в Сході і скрізь, де можна навчатися, а, насамперед, у своїх читачів.

В таких обставинах і з такими завданнями збереться 3 квітня 3-й Всеукраїнський з'їзд Плуґа і спробує поспільно в цих справах розібратися.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІТГУРТКІВ

СПІЛЬНА РОБОТА

(Літгуртки й сількори)

Крім громадської й студійної роботи у літературних сільгуртків є ще одна й дуже важлива галузь, що поєднує в собі громадську й літературну роботу.

Я кажу про художнє відображення певних подій з життя й побуту села.

Наші сількори (а треба зауважити, що серед членів літгуртків є і сількори) вже не тільки пишуть дописи про роботу сільських організацій, а й намагаються більш-менш художньо відображати сільське життя. Велика кількість віршів на злобу дня, оповідань, гуморесок, фейлетонів та іншого гатунку творів сількорів, що їх десятками одержують редакції газет і журналів, яскраво свідчать про це.

Правда, значна більшість цих творів не має й будь якої художньої вартости, бо в них не знаходимо живої передачі дійсного сьогоднішнього життя, друга частина хоч і відображає життя, але фотографічно, мертво. А наша періодична та й неперіодична преса аж-аж потребує художнього матеріалу.

Отже природньо поєднуються змагання сількорів й членів літгуртків, як і всіх плужан загалом для спільної корисної й потрібної роботи.

Сількори в своєму розвитку йдуть у трьох напрямках, а саме: журналістики, публіцистики і художньої літератури. Ми маємо низку прикладів, коли сількори в той же час стають і письменниками, не втрачуючи своєї сількорівської функції (скажемо — плужани: П. Темченко, В. Алешко, Ол. Ведміцький, Павленко, Огневик, Демчук і т. п., або неплужани: П. Лісовий, К. Гордієнко і інш.).

Вже всім давно відомі стали слова постанови партз'їзду про те, що сількори — це основний резерв, з якого виходитимуть нові письменники. Але так відразу стати із сількора письменником чи журналістом не можна. Для цього треба впертої праці над собою, над своїм розвитком, стилем.

Радять сількорові — читай, учися. Але як, де, з ким? На нашу думку, літгурток як раз і може стати отакою школою для сількора, і не тільки теоретичною, а й практичною.

Безліч фактів щоденної класової боротьби на селі, а також боротьба побутів старого й нового так і просяться під перо письменника, журналіста, публіциста. До всього цього треба тільки письменницької вмілости вихоплювати з життя потрібне, характерне, типове і втілювати його в художню форму — в літературний твір який, чи в дотепний фейлетон, статтю.

Такої дотепности досягнути можна звичайно не всім і то при пильному студіюванні літературної техніки, вивченням літератури загалом. Участь сількора в літгуртку потрібна, як необхідна й активна участь у громадській роботі членів літгуртка. Вглиблюючись допитливим розумом в класову боротьбу на селі, в побут цієї боротьби та аналізуючи спостережене — член літгуртка в процесі своєї громадської діяльності навчиться добре підмічати все цікаве, типове і виділяти явища й постаті, що на-далі можуть стати героями в його художніх творах.

Студіюючи літературу, вивчаючи літтехніку, аналізуючи кращі художні зразки й прийоми, навчиться член літгуртка організовувати цей матеріал в художні форми.

Чи варто читати сількоріві художні твори? Ми думаємо, що такого питання і бути не може. Адже-ж без вчення у кращих майстрів слова художників, чи публіцистів (Тичина, Хвильовий, Копиленко, Усенко — Сосновський, Кольцов, П. Лісовий, Вишня) — не зможе сількор путне скласти свою замітку, не зможуть вийти на письменницький шлях ті з сількорів, що вже не задовольняються одними дописами і пробуть свої есеї (і часто зовсім не зле) в художній літературі.

Починати треба з невеликого. Спершу писати коротенькі нариси, малюнки з сучасного побуту, короткі епізоди (шкіци, ескізи), а далі по-поступові переходити до більших і глибших творів. Найважчою річчю вважаємо ми драматичну форму, яка вимагає багато часу, уважного студіювання законів сприймання глядачем певних явищ умовних на сцені, знання специфічних сценічних обставин і т. п.

Легше всього даються поезії, але й тут часто наші початкуючі автори впадають в хибу, беручи своєю темою сюжети, запозичені з старої поезії, користуючись старими прийомами, образами, розміром (ми не забули вчення у Т. Шевченка, Пушкіна, Лермонтова, Некрасова і ин., але треба ж нові твори насичувати й новим змістом, а зміст новий неминінно вимагає й нової форми).

Головне ж — це самокритика. Кожний писаний рядок перевіряти, порівнювати з гарними творами вже відомих письменників. Це зовсім не значить, що треба писати так, як писав чи пише ось такий то автор. Треба тільки писати так цікаво й майстерно, як той відомий письменник пише, треба, щоби написане вражало свого читача, давало йому задоволення ті, які намагається змалювати автор. Треба, щоби у читача при цьому викликав саме ті почування (емоції), що на них рахував автор, коли писав (або може й сам мав, чи й зараз має).

Треба ще пам'ятати одну важливу умову — кожний письменник, навіть початковий — пише свої твори після впертої роботи над собою, над своїм стилем, підходом. Над цим деякі морочилися по кілька років, аж доки не виробили свого власного стилю, прийомів і вже тоді виступили з творами і набули великої слави. Скажемо, французький письменник Пруст в сорокалітнього віку писав, нічого не друкуючи, вироблюючи свою веру розмови з читачем. І лише удосконалившись — виступив з творами. Теж саме спостерігаємо з відомим і у нас автором циганських історій та романів Дж. Конрадом. Він довгий час „нащупував“ себе, вперто працював над своїм стилем та розробкою сюжета, присвятивши цьому більше половини прожитого ним часу.

Цим ми зовсім не хочемо сказати, що не треба молодим писати й друкувати до друку. Але наші приклади, яких можна скільки вгодно ще знайти, вказують на ту величезну роль підготовки письменника, якої часто бракує у наших початкуючих авторів.

Тож спілка колективна праця дасть змогу і пильніше попрацювати над собою, критичніше поставитися до перших спроб, а разом з тим гартуватиме стимулом йти далі. В цій упертій боротьбі за кваліфікацію зустрічаються стежки сількорів і початкуючих письменників — членів літгуртків, в ній — маленькому горні творення нового пролетарського стилю — значна доля надій і чекання.

О. Турган

НАШІ КОНКУРСИ

Конкурси, що їх заходжуються упоряджати видавничі літературно-мистецькі організації, чи не мають вони покликати до виявлення найкращі перлини в творчості?!

— Так! Ставлячи ідеологічно-мистецький стандарт на досягнення в гуртовому, колективному змаганні одиниць, вони саме й призначені для цього.

Ми маємо за останні роки низку літературно-мистецьких конкурсів, як напів-інстинктову спробу поодиноких порізаних організацій регулювати виявлення в літературно-художній продукції і стандартизувати досягнення в ній. Наприклад, конкурси на драму для сцени: 1) Київської Губосвіти—в 1924 р., 2) Журналу „Червоний Шлях“—у 1925 р., 3) Головполітосвіти в 1924 р., 4) теж Головполітосвіти в 1925 р., 5) Миргородської філії Плуга—в 1925 р., (закритий, лише для членів філії).

Конкурси на оповідання: 1) журналу „Червоний Шлях“—у 1925 р., 2) літдодатку до „Вістей“ „Культура і Побут“ у 1925 р. Потім конкурси на повість і роман у „Червонім Шляху“ і т. д.

Та й що-ж? Чи можна похвалитися наслідками цих публічних змагань на виявлення кращих досягнень у нашій молодій революційно-радянській художній літтворчості?!

Дивлюся: конкурс Київської Губосвіти скандально закінчився тим, що не тільки про наслідки не опубліковано, а навіть автори-учасники, прикл. т. Андрієнко Ів.—шляхом листування не могли встановити, де поділися їхні твори.

Конкурс „Червоного Шляху“ на драмтвори безрезультатний. Конкурс Головполітосвіти 1924 р. також, не кажучи про місцевий конкурс Миргородської філії Плуга, де неприміювання залежало від стану каси. Конкурс Головполітосвіти 1925 р., не зважаючи на те, що це організація державна (до того-ж і центральна), не зважаючи на перенесення терміну опублікування результатів конкурсу з березня на квітень, потім на вересень, ще й тепер навіть, як минуло більше року не закінчений. Іншим конкурсам, як от „Червоний Шлях“ на оповідання, на романи теж не пощастило. Про „КіП“ і не говори—мовчить...

— Хороше, товариші, повелося нам із стандартизацією літхудожньої творчості?

Розпречудесно!

А отже дивіться. У людей конкурси щось дають. Візьміть всесоюзні технічні змагання на автомобільний перебіг, змагання тракторів, численні змагання спортивні. Візьміть конкурси літературно-мистецькі, такі як „Красной Нивы“ і інших періодичних видань. У них щось є: є оправдання самих конкурсів, досягнення є.

Скажете—не можна путать, в одно складати і конкурси промислово-технічні і конкурси спортивні, і конкурси літературно-мистецькі.

А чому й ні?! Аналогія про краще—гірше у всіх ділянках людської продукції однаковісенька.

Правда, організація конкурсів не скрізь однакова. Не скрізь має вона невузько спекулятивне завдання. Наприклад, коли змагання тракторів мало на меті головне—виділити відповідний до радянських умов тип трактора, то конкурс журналу „Червоний Шлях“, що даючи невеличкі премії, поклопотався в той же час про „отчуждение“ (в користь „Ч. Ш.“) права автора (що тратить кров і нерви) на премійований твір на віки-вічні. Не скрізь детально й науково-установлений стандарт. Не скрізь

премії встановлено відповідні. Наприклад, журнал „Ч. Ш.“ за мізерну премію хотів був стати власником премійованих творів, а „Культура і Побут“ — придбати матеріал для друкування „хитро-мудро-недорогим коштом“. Не скрізь забезпечено оголошені терміни і рівний хід конкурсу. Головополітосвіта в конкурсі на драмтвір 1925 р. вважає можливим з 3-х місяців розтягати строк конкурсу на 13, нехтувати авторами учасниками і театральними масами, що заявами кричать: „Та дай ж нового репертуару“! Чимало є ще отих обов'язкових передумов правильної організації конкурсів, що „не скрізь“ їх додержуються: там з причин невміння і кустарності в постановці, а там і з огляду на те, що спроби художнього письменства це — річ, мовляв, така, що „не кипить“, а тому нас увійшло в практику:

— Хто там на це увагу зверне?

Це-ж якісь там художньо-літературні конкурси! Зачекають!.. Нічого...

Як. М — едь

СКІЛЬКИ ПИСЬМЕННИКІВ У РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ?

В ч. I „Журналиста“ (Москва) маємо цікаву статтю В. Нарбута „Художественная литература в 1924 и 1925 г.г.“. Користуючись даними цього відділу друку ЦК ВКП письменницьких організацій і їх членів, Нарбут констатує збільшення літорганізацій протягом 1925 року в чотирі рази більше ніж у три рази. Слабіше зростає Всеросійський Союз письменників (на 11—12%). Такі літорганізації, як ВАПП, „Кузница“, „Перевал“ мають коло 40—60% комуністів і комсомольців, відносно до складу по класовій ознаці — ВАПП мав на 1-е Жовтня 1925 року 48% робітників, 20% селян, ВССП (Всеросійський Союз Селянських письменників) мав на той же час селян 70%, робітників — зверх 10%. Майже весь склад має „Перевал“, „Кузница“. Лише Всеросійський Союз письменників майже цілком складається з інтелігенції, серед яких 90% комуністів дуже невисокий. Крім центральних літорганізацій маємо кілька місцевих, як колектив ім. Неверова (20—30 членів), Леф (15—20 чл.), конструктивісти (15—25 чл.), Ленінградський відділ Всерос. Союзу письменників (коло 300 чл.), Союз Рев. драматургів (до 25 чл.), Союз поетів (до 150 чл.), таким чином, в РСФРР на 1-е Жовтня минулого року нараховувалось 11 письменницьких організацій із загальною кількістю членів 4.500—4.700. В нацреспубліках В. Нарбут назвав лише Білоруську (150—200 чл.), Гарт (50—60 чл.) та Білоруський Маладняк (50—200 чл.).

Загальну кількість організованих письменників автор вивів в приблизну цифру — 5.000. В дійсності ця цифра трохи замала, бо автор не врахував кілька літорганізацій місцевого значіння, які існують на Україні, в Росії й певно по інших місцях. Крім того рост літорганізацій продовжується весь час безупинно і від жовтня до цього дня (майже 4 місяці) зростає кількість письменників — членів літорганізацій зростає. Про це свідчить і рост літорганізацій протягом 1925 року в порівнянні з даними 1924 р.

Мих. Марусик

ТЕОРІЯ ЛІТЕХНІКА

КІНО-СЦЕНАРІЙ

I

Жодне мистецтво не розвивається в нас таким швидким темпом, як мистецтво екрану. Коли література нараховує віки від свого народження, кіно—лише роки. Кіно нині набуло величезної популярності, викликало увагу всіх шарів суспільства. Удосконалюється техніка, виробництво нашої кінематографії набуває розмаху й характеру європейського, виростають кадри „кіно-спеців“.

Україна має свої кіно-фабрики. Фабрики ці обладнані за зразком кращих західніх. Наше виробництво має своїх молодих техробітників і навіть закордонних спеців. Треба „їжі“ для фабрик, треба кіно-сценаріїв. Резюме ясне. Товариші, пишіть кіно-сценарії.. Але, пишіть обережно. Наше „кіно-сценарство“ ще довго плутатиметься між халтурою та літературщиною.

Але ясно вирівнюється певна лінія: кіно-сценарство має зовсім своєрідну фізіономію і вимагає особливого підходу.

Практично: людина хоче писати кіно-сценарій. Гаразд. Можна дати невеличкі практичні вказівки... Вони безконечно маленькі... Не можна вказати, як саме створюється в творчому процесі сценарій. Це залежить від індивідуальності, розміру „таланта“, інтуїції того, хто пише. Потім: лише праця на кіно-виробництві дає можливість опанувати кіно, дає повне розуміння як писати... Але тому, хто починає — можна дати кілька порад. І не треба старатися зразу знати надто багато, залізати в глибокі нетрі техніки сценарія і виробництва. Книжки (а їх мається зовсім обмаль) багато не дадуть. Лише на кіно-фабриці можна зрозуміти все. Доки що не треба дуже ламати голову над тим, що таке „діафрагма“ і чи доцільно автор її вставив... Треба написати лише так, щоб було зрозуміло для середнього режисера.

II

Сюжет. Треба добре подумати перед тим, як вибрати сюжет для кіно-сценарія. Потрібні сценарії побутові, історичні, дитячі... Для всіх одно: сюжет сценарія мусить по своїй істоті бути кінематографічним. Треба, щоб сюжет сценарія мав як мога більше руху, динамічності. Те, що не може втілитись в рух, в міміку, не годиться до екрану... „Мертвений спокій“ — це для кіно смішний звук... З життя Обломова навряд чи вийшов би гарний сценарій... Воно було таке ліниве й статичне... Чим більше руху, змін місця, вражень, зміни в дії, в становищі героїв, тим кращий вийде фільм. В кіно все в русі і все через рух.

Молодому авторові не слід братися за психологічні сюжети. На перших кроках це буде надто важка мета. Треба глибину психологічних мотивів і переживань передати через події — це не легко і треба вже мати деяку практику передачі всього через німий екран.

Не слід брати також за сюжет чієї-небудь біографії. Здається, можна найти цікаву біографію і так легко збудувати на ній кіно-сценарій. Нічого подібного. По біографії сценарії будувати важко. Треба

увязувати події на протязі одного-двох-десяти років, вязати такі стрибки як, напр., 5—10 років, треба дати все в цікавій фабулі, бо не буде динамічності, безперестанного наростання дії.

Не варто ганятися також за дешевим рухом, особливо за неправдоподібними „кінематографічними історіями“. Кожну подію сценарія треба міцно „обгрунтувати“. Так само, не слід захоплюватися батальними сюжетами.

Досить вже сценаріїв з війною, з бандитами. Радянська кінематографія має вже чимало таких фільмів. Вони зіграли величезну роль; з них зафіксовано малюнки нашої революційної боротьби. Але зараз вони відиграли свою роль. Треба вже відбивати на екрані сьогоднішній день, новий побут.

III

Безфабульних сценаріїв ніколи не треба робити. Спроби безфабульних сценаріїв, (як напр., „Стачка“) не дали гарного фільму, не дивлячись на все майстерство. Треба ясно і певно: інтригу не одну, а дві, три, чотири. Не можна на якому небудь одному типі і на якійсь історії з життя того типа збудувати канву сценарія. Треба не менше трьох головних „персонажів“ і не менш трьох інтриг. Правда, деякий сценарій може мати „мінімум“, цеб-то дві, бо не педагогічно розкидати увагу дитини. Що торкається дорослих — гарно, коли інтриг більше. Треба тільки міцно сплести і увязати ці інтриги одна з одною. Вязувати їх треба обережно. Припустимо, єсть три інтриги, єсть три життя, вони сплітаються в такий спосіб, що з їх взаємовідносин народжується фабула сценарія, яка повинна в цілому дати певну ідею. Та сценарій мусить мати (шаблоновим словом) „розв'язку“, тож не треба сразу ставити ці три життя в тісні взаємовідношення. Треба вести інтриги, з початку, кожна окремо, можна зпочатку дві, потім вплітати третю, потім все ближче, ближче до найвищого наростання сюжету, тісно і міцно сплітаючи їх.

Сюжет вимагає серйозного обдумання й обгрунтування. При чому все: ідею сценарія, епоху його неодмінно повинно передати через цікаву фабулу. А фабула має бути пророблена в голові остільки ясно, ніби автор був у кіно і бачив уже готовою свою картину на екрані.

Тоді залишається одно: „записати“ і „змонтувати“ картину. Про далішні кроки роботи над сценарієм поговоримо иншим разом.

Марія Романівська

ПРО „ЧОРНИЙ ХЛІБ“ І „БІСКВІТИ“

Коли стежити за тим, як мистецькі твори приймає маса і які кола населення ними цікавляться, то не раз на думку спадає твердження Леніна: „Мистецтво має бути зрозумілим цим масам і любимим їм“. Чи мусимо-ж ми подавати невеликій меншості солодкі вибісквіти, в той час, як робітничі й селянські маси потребують чорного хліба?

Про ці „бісквіти“ й „чорний хліб“ в галузі літератури й хотілося сказати де-кілька слів.

З чого користується наше село?

Які твори письменства об'єднують почуття, думку й волю селянської маси?

Тут треба зазначити, що село не уявляє чогось суцільного (не тільки що до класової боротьби на селі).

Єсть молоде село, активне, об'єднане навколо сельбуду, комсомолу то - що... Це — окремі десятки, інколи сотня...

Єсть значна маса селянства, що не приймає активної участі в житті села, що збирається на дубках погомоніти, пограти в карти.

Це, так би мовити, старе село.

Старе, не тільки тому, що воно нагадує дореволюційне село, а таки по зросту - старе: тут, здебільшого, дорослі, діди, баби...

Отже — молоде село й старе село...

Молоде село з творами письменства знайомиться з журналів, газет, інколи книжок („Селянська бібліотека“ Держвидаву), різних „Товаришів Урожаїв“, „Червоних свят“ то - що. Найбільше, безумовно, з тими творами, що читаються на літературно - музикально - вокальних вечірках, що так часто влаштовуються після „офіційної частини“ різних свят...

Як ці твори письменства приймають слухачі, треба спеціально робити облік, щоб дати вичерпуючу відповідь, але загальне твердження сільського активу:

— Труднуватو... Яюсь пишуть тепер так, що не зовсім зрозуміло...

І це твердження, як це не дивно, відноситься й до творів плужан, що здебільшого ними переповнені наші декламатори, журнали, які використовуює село.

Отже і плужанський „чорний хліб“ часто не до смаку сам...

Що - ж торкається „бісквітів“ Хвильового й Тичини (говорю про „бісквіти“, бо в їх творах єсть і „чорний хліб“), то з ними не тільки до молодого села не смикайся, а й часто до інтелігентних кол.

Пригадую випадок, коли аудиторія з інтелігенції не зрозуміла твору Тичини „Живем комуну“, просто нічого не могла сказати з приводу нього.

І другий випадок: освічений робітник заявляє на одній літвечірці:

— Кажуть, що Тичина великий поет, а от я читав в календарі його вірші („Вітер. Не вітер — буря“) й нічого не добрав... Хіба великі люди так пишуть?.. Он Шевченко й т. д. ...

Такі випадки трапились навіть з твором Хвильового „Кіт у чоботях“ на зборах активу жінок (не кажу вже про „Осінь“).

Ота „пільняковщина“ ніяк не до смаку аудиторії... Ота „Крапка. Точка. Все“ — просто нервує слухачів.

Коли інтелігенція так реагує на „бісквіти“, то що говорити про молоде село (про старе й не згадуй!)...

Міцний ще тут авторитет Шевченка (хоч своїм інвалідом - кобзарем і силкувався Семенко замінити „Кобзаря“ Шевченка).

Тут цілком виправдуються слова В. Коряка (стаття „Нове мистецтво“):

„Генії всі ближче до мас, ніж до інтелігентських верств свого часу. Таланти і генії все руйнували естетику інтелігентної більшості, беручи сили в масах. Самі маси мають більше художнього чуття ніж академики, фахівці й „знавці мистецтва“...“

Може й парадоксально буде, але хочеться сказати: „бісквіти“ не єсть продукти геніальності.

Іх з захопленням вживають поети, письменники, критики, але вадить од них масам.

Молоде село шукає „чорного хліба“. Шукаючи його, часто саме стає до утворення такого.

Вірші, художні нариси — скрізь єсть в стінних газетах. Молоде село виділяє своїх письменників, поетів... (Пропала література — кричать „академисти“, не тільки плужани її „засмічують“, а сотні, тисячі сількорів, що пишуть оті вірші, оповідання для вжитку одного села... О, прийди, монументальна література!).

І скільки „академисти“ не дискутуватимуть, оця „хуторська література“ буде жити, буде робити свою роботу, буде організовувати думку й чуття слухачів її в певному напрямкові...

Почнемо з фактів.

Знаю я про декількох селян, дорослих, навіть дідів, що складають байки, вірші...

Твори їхні — обов'язково на події свого села, здебільшого сатиричні, з дієвими особами — селянами того ж села з власними прізвиськами...

З якою цікавістю їх слухають селяни! І не один, не два рази.

Забрів такий поет до кооперативної крамниці, чи на дубки, чи на сход (коли ще не розпочалась робота), чи до хати-читальні, зразу всі звертаються:

— А прочитайте що-небудь, діду... Свіженького...

— А ну, про те, як у куркуля коло машини молотили...

— А ну, про „німців і пошарпану Україну“... і т. д. і т. д.

І поет читає (всі твори знає на пам'ять)...

З таких поетів я знав Михайла Стеценка (на Пирятинщині), що цілком серйозно вважав себе за другого Шевченка й був відомий усім селянам на всю волость...

Він живо відгукувався на всі події села, висміював хиби. За твори проти денкинців його навіть бито.

Таким був „поет-філософ“ села Лисків (на Прилуччині) селянин Михайло...

Такі єсть і зараз: Шокадько в с. Погребах і Ященко в с. Дьогтярах на Прилуччині.

Шокадькові до 35 років. Пише вірші, байки й поеми (під Котляревського й Шевченка)...

Часто до нього сходяться селяни, чи він з'являється серед них і читає свої твори...

Ященкові — під 60 років. Пише вірші, здебільшого сатиричні (вірш його „Безпартійний“ навіть уміщено в читанці „Червоний Шлях“, уложено Панченком)...

Користується серед селян великою популярністю. Закликають його до сільбуду читати свої твори на вечірках...

Список таких „хуторських поетів“ (поетів для одного села) можна продовжити й далі. В кожному селі ми щось подібне знайдемо.

От з оцієї „літератури“ (хай і в лапках) живе наше село.

Хай це не „чорний хліб“, а просяні млинці, але вони дуже до подобу старому селу і справляють на нього своє враження, виховують його.

Тут якраз єсть оте „спрошення, зниження, примітивізація техніки“, що чого так застерігав В. Блакитний в своєму „Без маніфеста“...

Але така „література“ єсть, вона діє... І коли ми не маємо жодного „чорного хліба“, про який говорить т. Ленін, то ця „література“ і стає „чорним хлібом“ для старого села.

Ці „хуторські поети“ обзиваються, коли філія „Плуга“ нагукає на них. З'являються часто на літвечірки „Плуга“ послухати й зачитати їм... І коли їм зауважують, що, мов, слабо написано, то ще щиро огуляють хуторянина...

— Як же так: усім селянам подобається, а ви кажете слабо?

А дід Ященко на одній вечірці дав таку відповідь своїм критикам:

„Вірші мої нехудожні,	Краще деяких поетів...
Но селяни незаможні,	Справа бачте, тут у єтім;
Як тільки вірші читають,	Хоч написано й невміло,
Так і мене споминають.	Зате усім зрозуміло“...

На закид про слабу техніку він відповідає:

„За техніку вибачайте,	Може кого ще й навчив...
І не дуже нападайте,	Та ще до оих уроків—
Як би мені та освіта,	Назад мені трицять років—
Я б побачив більше світа,	Тоді б я усе схватив,
І техніку б ізучив—	Може й вище б полетів“...

Оце фаланга нереєстрованих поетів і провадить свою агітаційну роботу на селі (а мистецтво взагалі агітаційне, каже А. Луначарський).

Чи організувати їх, селянських самородків навколо літгуртків сельбудів, літгуртків Плуга то-що і впливати на їх творчість (принаймні, на ідеологію), чи порвати звязок з початкуючими письменниками (може й до смерті початкуючими) — це одно із питань масової роботи, яке й хоче і мусить вирішити Плуг (серед робітників — Гарт).

Ол. Метеорний

Мистецтво без ідеї перетворюється на порожній естетизм, на порожнє нагромадження форм. Художній твір псує й ганьбить не ідея, не тенденція. Навпаки, тенденція повинна й може утворювати художні цінності. За шкідливу для мистецтва тенденція стає лише тоді, коли її грубо притягається за волосся, коли вона використовує негідні з художнього боку засоби.

К. Цеткін. „Искусство и пролетариат“. Стр. 152.

Катеринославська капела ім. М. Лисенка
(був. музсектор Катер. ф. Плуга)

ЛІТ ПРАКТИКА

ЧУМИРИХА

(Уривок з недрукованої повісті)

1

„Гей, де б я, де б я
Із досадоньки пішла,
Гей, і куди б я
Своє горе рознесла!..“

Кілька хвилин Софія шпарує хазяйський причілок мовчки. Тільки — так ретельно, що вся її дівоча постать на високо заго-лених і заглиняних ногах цупко хитається вбоки, ніби наспіх вона ви-титує міцно забитий у стіну цвях.

А потім, оповідаючи на свої думки безрадісні, виводє ще раз:

Гей, і куда б я
Своє горе рознесла!..“

Цими словами Софія закінчує велику шпаруну й хутко йде за новим вальком до замісу.

А з вікна висовується порепана макітра в заялозанім очіпкові, незло-бликає схожими на забруднені яйця очима й захриплим горлом скрегоче:

— Ги-и-и!.. Горе!.. Велике горе — за хазяйською спиною!.. Чи не горе! Щоби тільки їсти та на гулянку бігати... в оті... жінідли та хосомоли... Оце б не горе було!..

Макітра блискає на травневому сонці полив'яними боками-щокками й ховається за стіну.

А Софія приволикає обіруч великий вальок глини й починає нову шпаруну.

Кинувши косяка на вікно, вона швидко забігала-зашарувала по ділому лабіринтові малих і великих щілин, чудно похрещених на стіні. Вони сходилися, розходилися, перехрещувалися, замикалися колами... знову розмикалися, розбігалися і знову замикалися.

Як павутинне плутання. Як шляхи по землі, що по них так довго думтається Софія.

Ні ходу, ні виходу!

„Гей, як піду я

У вишневий садочок“...

Вривком вигукує Софія ніби, знайшовши, нарешті, бажаний вихід, —

„Гей, та зірву я

Горіховий листочок!..“

А по другий бік стіни луною чорної безодні відгукується:

— О, до садочка вишневого — нас мама вродила!.. Туди ми під-зем!.. В са-до-чок!.. Зірвати листочок!.. Голову б тобі зірвати, щоб не бігала!..

А Софія радісно, ніби справді знайшла давно жданий вихід, повела:

„Гей, та й спишу я

Всю досаду на листу,

Ге-е-ей, та й пошлю я

В славний город Полтаву!..“

— Чи не досада! — бубонить за стіною макітра: — подумаєш, яка досада, трясця його матері!.. Робила не робила, а харчі — дай, зодягу — гроші — дай!.. Щоб вам дихати не дало, злидні собачі!.. До-са-да!..

Софія домазує глину, рвачко хапає відра й тупає до криниці по воду — на новий заміс.

А слідом за нею, плигаючи по ступнях і штовхаючись у відра, бадьоро летить:

„Гей, а хто буде
Той листочок читати,
Ге-е-ей, а той буде
Всю досадоньку знати!..“

Порепана макітра знову висувається з вікна й гострими черепками шпурляє Софії в слід:

— Досадоньку знати... Щоб ти о-світі не зналася!..

2

А коло криниці молодий та дівчат—не протовпишся: через кілька днів — зелені святки, й кожній хазяйці мазки, мазки та миття!

Тільки й перепочинеш, доки по воду сходиш: і спину розправиш і словом з людьми перекинешся — душу відволожиш.

Прибігає Софія до криниці з пісню, і всі очі на себе звертає:

— От тобі ще й співається, Софіє?

— А співається!.. Хіба мені вже й співати не можна?

— Та в твоїй шкурі — то й на кутні заспіваєш!

— Та й цього доводиться!.. Що-ж, усього потроху! На одній страві й кишки забунтуються, — жартуючи відповідає Софія.

І усміхається так лагідно й разом — винувато, ніби сама була винна в тому, що навколо неї так оце склалося.

А навколо гукають:

— Здорова, Софійко!

— Здорова, Софіє! А що це, — на свою Чумириху сажа мажеш?

— Та ні, на Чумириху не сажа, а цілої клуні треба!

— Чи це ти поливаєш її, щоб не так душно було?

— Та як маєш оце раз-у-раз по воду з відрами бігати — ти б краще саму Чумириху сюди притягла... та й налила її! Заразом добру бочку води мала б!

І всі регочуть навколо — як відра брязкають

А Софія тільки води набрала та й геть собі швиденько похиталася в лад із відрами на цупких ногах.

Бо не один ще саміс треба замісити! Та й не для самої тільки глини води треба! Не жаліє води Чумириха. — розливає більше, а ніж треба, бо хіба ж болять їй чужі плечі!

А у слід Софії лунають поради:

— Ти б їй рот глиною замазала, Софіє!

— Ти її всю пошпаруй! А тоді побілиш! Хоч раз може схожа буде на людину!

А коло криниці жвава розмова пішла

— От уже справді: як нема пайди, то хоч у прірву піди! Так оцій Софії...

— А так! Робе вона — й виробу немає! А Чумириха їсть її — як іржа залізо! А вона тобі — дивись ще й співа!..

3

Тільки що Софія з відрами до хати, а хазяйка Чумириха так і вкрила її мокрим рядном.

— Чи ти, часом, не на друге село по воду ходила?

— А що, хіба ж я довго була?

— Довго? Я вже думала, що ти втопилася...

Опекло це Софію, зспалахнула вона, але спинила себе, тільки відказала:

— То людей поспитайте, чи я хоч на хвилинку де зупинялась!..

— О, ті люди скажуть! То-собаки, а не люди! Вони б ковтнуть мене раді, так ось нехай ковтають!

І Чумириха скрутила велику, ніби з товстих ковбас зложену дулю.

— Ті люди теж роблять — як і ти! Тому так і мають...

— А що-ж я — не роблю? А горіще он яке наклала! Хіба я мало глини з ями поповірзала... А вальків не горіще по драбині мало ви-верла? Та все одними руками: і глину, й воду, й заміс, і мазку! За сімох роблю, а вам усе мало!..

— А ти чого ж хотіла? На роботу — інших найняти, а тебе за при-кажчицю чи за пані держати? Га?.. А, голодранці ви ненажерні! Злидні. Злидні ви невисипущі!..

— Та ви ще гірше злиднів...

— Що ти бурчиш там? Що ти сказала?

— Я кажу, що всім в одно не вкочатися! Комусь і злиднем треба бути! Не всім же й багатіти! Бо ні з кого тоді багатіти було-б!

— Оттакої тобі! То це ми з вас розбагатіли? З вас? Га? А що-б ви так дихали!..

Чумириха скіпається до Софії — аж усе її придбане сало ходором лодить по копичатому толубові, — мов вітер підвіває знизу й хвилює її засмальцovanі манатки.

Софія мовчить.

Досада, як мокра пітна сорочка під спеку, облипла навколо неї й замирає дух.

За що? Та й доки це? Невже це на роду написано?

І так уже: робиш — як віл, їси — як собака, ходиш, — як старець...

— А що це ти, заснула? Чи спочиваємо? — камінюкою бухнула Чумириха.

Здігнула з несподіванки Софія, а потім раптом обурення, як ніколи так: палахнуло полум'ям по всім тілі:

— А що ж я, — кріпачка ваша чи що?

— Грім би вас потропив! як ви нас бідаків потропили!..

Аж рота роззявила Чумириха, мов кишеню в старій попівській рясі!

Аж язика їй одібрало з Софієвих слів!

Не чуване, не видане!

До такого доживися, щоб твоя наймичка та тобі отаке говорила!

Це вже іменно кінець світа настає!

Так і захолола Чумириха на місці й довго стояла так серед вели-двору, як розбита глиняна стіна, не здужаючи й слова вимовити.

Одійшла й розмахнулася тільки під вечір, як Чумира з кабанамі з'явився. Та так розходилася, що й сам Чумира здивувався, а Софія з хати зійшла.

Але й Чумира не витримав:

— Та зажди хоч до завтраго! Бо мені й так цілісіньку дорогу ка-під вухами верещали... а тут ще й ти!.. Дай хоч попоїсти спо-

А Софія на куток до подруги подалась, — до такої ж бідачки, як і тільки що не в наймах...

НА МЕЖІ

(Сількорівське)

Сонце тільки що починало сходити, а Опанас уже їхав орать.

— В день жарко, що там наореш, лучше раніш—казав він.

— Не греби, Ігнате, піску,—а то спичку заженеш собі у ногу, той буде!

А синок років 10-ти—не слухав Пісок так гарно холодив ноги і не курів, прибитий росою.

Виїхали за село. Опанас посміхнувся і обвів спокійними сірими очима поле.— А ще й нема нікого—подумав. Велична дзвіниця Козелецького собору попалась на очі.

— Треба безпремінно поїхати завтра у Козелець. Неділя—базар буде добрий. Та це ж через тиждень і зелена неділя Ярмарок,—треба поїхать. А то тоді нічого не докупишся.

Ігнат заводив коні у розору.

— Оце ж так по розорі будеш і держать борозенного. А ну, Григорій Семенович,—гукнув він на чоловіка, що приїхав і став через десятину—несить Марчевського, бо я оце давно був у городі,—так обкурився зовсім.

Опанас дуже любив курить бумажку „Марчевських“.

— І треба-ж так придумать,—казав він,—не помнеться тобі, не потреться, бери так і рви.—Погомонівши трохи, Опанас заставив плуга і посвистуючи, покрикуючи зашагав...

Все поле вкрилось ратаями. Сонце спокійно піднімалось вище і вище. Снідять принесли Опанасу. Поснідав, закурих Марчевського з Григорієм Семеновичем.

— А Сенькович впорав свою. Коли це він?—казав той.

— Та мабуть ще в четвер...

— Учора...—вернув своє Ігнат, я скот гонив, як він кінчав. Увечорі.

— Ага... так, так. Учора їхав він з цієї дороги,—було-б мені піти подивиться, як він там одорав. Бо він такий чоловік, що не посовіститься справити межу. У Трохима Зінчука бач як справив,—може на сажень забрав.

— Побоявся перечить. Сенькович-ж комнезам!

— Ну так що, як комнезам! Хиба не однакові закони, що для комнезама, що для Трохима, або мене? І в мене земля наділена, і в його, і в Трохима. Це-ж Шпиркович, що плює у слід кожному, хто оре його землю, ото ж той змирився. Казав уже: хіба з мене не хватить, аби робив. Чорт його батька бери,—раз таке право—то що-ж!

— Та воно-ж то так—промовив протяжним голосом Григорій Семенович і пішов до свого плуга.

— А ну vedi, Ігнат, повз Сеньковичове. Тоді повернеш у розору, находимо складок і розоремо.

— Тату... межі нема!

— Тю... та не вже це?... Дивись, чи не здурів той бродяга Сенькович... Заорать зовсім межу!? Ото вже ненасить людська!

— Он він їде, тату, возом—крикнув Ігнат.

Опанас поспішаючи, зашагав до дороги. Віз під'їхав. Став.—Побійся бога, Сенькович,—чи тобі землі мало чи що!? На той світ підеш, не забереш же з собою. А на цім же хватає!

— Що таке, дядьку Опанасе? Я нічого не знаю... казав той, молодий ще дядько, років трицяти п'яти, з понурими очима.

— Ходім...Ось подивишся... коні постоять...

— Це що? А оце?

— Це я справляв межу.

Опанас аж підскочив.

— А щоб ти, сякий такий, бродяго, ноги виправив!.. Хіба ж аршин справляють!? А чого мене не погукав?.. Думаєш, це з Троном тобі!.. Ні, я так цього не кину!

Думаєш, як тебе всі бояться, то й я побоюсь! Як ти комнезам, так і цяцька велика! І не соромно тобі оце було так робить?! кричав Опанас, а Ігнат скакав коло Сеньковича і собі кричав: ковеца... ковеца!

Сенькович повернувся йти, бо йому нічого було казати, а Ігнат кружився під ногами. Він стьобнув його пугою. Той крикнув, одскочив.

— А, так ти битись!? За що ти вдарив? Так ти битись!.. задичуєшся крикнув Опанас і вдарив истиком по голові Сеньковича. Той крикнув, захитався, хотів кинутися до Опанаса, але повернувся і побіг до воза. Опанас не гнався. Став, важко дихаючи і держав у руках пошпаний истик.

— Стій, стій... кричав Сенькович з воза, погано лаючись. Я тебе стою год на п'ять. Будеш знать, як попосидиш!.. їхав і кричав, доки не заїхав аж у долину.

Пришов Григорій Семенович, Шпиркович—багатир, Макар Іванович—дядько Опанасів, усі, хто орав поблизу.

— Не бійсь, Опанасе, він у суд думає подать—і нічого не виграє. Скажемо, що не бачили нічого і не знаєм. А то він, ледащо, зазнався, каже, ось він уже цяцька. Ну й з'їздив же ти добре, отам їхав, так усе зов витирав.

— Що у вас тут за шум?.. га, люде! питав підходячи Степан Олексійович, як його всі величали. Йому розказали.

— Ех, Опанас, ти Опанас, межовий ти чоловік! А нащо тобі бити було? Люди були кругом. Позвав би і порішили-б любовирно. Ти то битись! казав він, укірливо хитаючи головою. Усі замовкли.

— Та мені хіба межа! Що там межа? А що вдарив, так то так пришло—проказував Опанас.

— Так хіба совість истиком угониш!? Ех ти! межовий чоловік—думав Степан Олексійович і пішов.

— Що там він наказав—сердивсь Макар Іванович, не бить ще таке ордащо!.. Хай хоть на голову тобі сяде, а ти мовчи! Це придумав... туди-ж позвать... От і прийшли...

Всі загули—загомоніли. Але Опанасу було чогось ніяково, чого, сам не знав.

(Мелітополь).

О. Вірич

Пирятинський літгурток Плуга

В. Нефелін

* *

Возвеличить пісня на весні
вселюбов юнацьку, вільний спів,—
і так тягне мене, як ніхто
голубине небо, з голубом!

Серед саду липа мов дитя;
то моя дівчина, просто — я.
Червоніє липа — сонце, світ
налили червоним гілочки.

Чи то тоне в даях жайворон,—
я хотів - би стати жайворон,
чи то сосни буйно зашумлять,—
я хотів - би стати шумом тим.

І стою притихший:
буде щось,

Пронесеться може,—
О, життя!..

Соковита вранці синя даль,
в голові думками ліс цвіте.

В. Нефелін

ВЕЧІР

Заходить сонце як пожар,
втікають в села люди;
а я покликав дощ із хмар
та й жду, що далі буде.
Ой вдарив, вдарив, зашумів,
потікли потоки;
лягли жита золотистих нив,
недавно так високі!
Німіє клен, один мов тінь,
срібляться мокре листя,
Позаду — темна далечинь,
а там гаї вогнисті.

В. Нефелін

БУНТАРІ

1

Хоч з Інгулу вітер,
Хоч з Інгулу й злий,
Та вже сонце сипле
Золоті стружки.

Та вже в даль дороги,—
Коні вороні —
І зелений гомін
Гонами біжить.

Степ розхрістав груди
І встає, встає...
Гей, зимо, чи чуєш? —
Вже бунтарить степ.

2

А в дівчини очі —
Обрій голубий.
Десь весна туркоче...
Я ще молодий.

Нахилю обличчя,—
Чую: диха степ,
Кров у жилах кличе,
Кличе і пече.

3

Степ розхрістав груди.
Кров у мене — бій.
Гей, зимо, чи чуєш? —
Бунти бунтарів?

С. Григорович

М І С Т О

До вулиці вулиця тулиться —
Авто

авто
авто

Трамвай біжить - хвилюється —
Синіє

ток.

І тане - тоне гул крицевий
По завулках, по кутках.

Вітер шум шпурляє жменями
По антенах, по дрютах.

Коні
ковані
обурені —

Іскри
бруку
бризками

Залило панелі натовпом,
Де реклами блиск.

Віє вітер - жмуриться,
Броде по снігу.

Ах, вузькі ви, вулиці!
Вас я...

не люблю.

Антін Дикий

ЛІТ. ДИСКУСІЯ

КОЦЮБИНИ КОМПРОМІСИ

Хорошу статтю Гордій Коцюба в № 7 „Культура і Побут“ написав: „Художня література і побут“. Додумався, сердешний, до того, про що наш „Плужанин“ ще з першого свого числа, рік назад, твердить — вивись ст. Ів. Сенченка „Про наші теми“), а саме: „роки економічного зросту країни, творчого будівництва і звязаної з цим зміни всього комплексу життя не знайшли свого відображення в літературі“.

Вишукуючи причини цього явища, Г. Коцюба вважає за одну з них те, що наші письменники (мова йде головним чином за міських, тих, що звуть себе пролетарськими) відірвались від життя: „розмістились по редакціях, видавництвах та різних канцеляріях, а зрозуміло, що в канцеляріях тем не набереш, а коли й візьмеш, то вийде щось одвобоке, анемічне“...

З сумом згадує потім Г. Коцюба Синклера, як він: „перш ніж застосовувати продукційні процеси американського робітництва, умови праці і взаємовідносини з капіталом — все старанно вивчав, беручись часом за працю на підприємстві“. Міг би згадати, як т. Ленін навчав хандрувати, щоб набиратися свіжих вражень. Міг би згадати, що взагалі з письменника, що не бере активної участі в громадському житті, не вариться в життєвому котлі, а спостерігає його здалека, — рідко може вийти путящий творець дійсно живих, актуальних, цікавих і корисних творів, а в нашу добу загостреної громадської боротьби — тим паче. Але від цих способів знати побут Г. Коцюбу копати. Він посилається на матеріальну незабезпеченість письменника — пропонує „компромісні шляхи“. Які-ж?

„На нашу думку, треба поставити за чергове завдання студіювання міського побуту і зокрема робітничого. Для цієї мети на початку слід заснувати гуртки по вивчанню побуту. До таких гуртків могли-б належати письменники й робкори, що служили-б звеном між робітничими осередками, клубами й підприємствами. Це, сподіваємось, дало-б матеріал для письменників, а з другого боку і робкори, зацікавившись побутом, почали-б може краще писати свої дописи до газет“...

Уважно вчитавшись у цю „компромісну“ пропозицію, бачиш з од-боку, що „академічне“ виховання на Г. Коцюбу вже вплинуло і замість рекомендувати самому письменникові піти на завод подивитись, як робітники живуть, хоче, що-б частина заводу в образі роб-ника до нього в канцелярію письменницьку прийшла й... зацікавилася своїм побутом. Ловко! Виходить, що не письменник для робітництва, а робітництво (хороший матеріалець!) для письменників.

З другого боку бачимо, що шановним академікам без літгуртків, „хвоста“, що ніби то шкодить, не обійтися. Вже мудрують, як би щоб і гурток був і... не літературний, а бачте, „вивчення побуту“, ніби побут у гуртках вивчається, а не в звичайнісенькому

Сурогат це, підміна дійсного продукту фальшованим, а не компро-Почав Г. Коцюба статтю добре, а звів на пшик.

Тут і ще додам, хоч до теми це не стосується: починає свою статтю Г. Коцюба так:

„Де отой знаменитий зріст художньої літератури, що про нього на всіх перехрестках зокрема в полемічному запалі твердять плужани та іже з ними“?

Хочеться на відповідь запитати Г. Коцюбу та іже з ним: чи вам повилазило, простіть за плужанський вульгарний вислів, чи ви уподобались тій жінці в відомій казці, що до самої смерті, в воді топлючись, пучками ніби ножицями показувала: „стрижене, стрижене, стрижене!“; коли воно навсправді брите було.

Ось вам відомості про кількість художньої літератури, виданої Держвидавом по роках:

роки	назв	аркушів	примірників
1920	19	?	150.000
1921	48	192	520.000
1922	42	301 ³ / ₄	281.000
1923	43	461	326.000
1924	72	386 ³ / ₄	442.000
1925	195	940	1.279.000
Разом за 6 років: 419		2.281 ¹ / ₂	2.998.000*)

Те-ж саме можемо навести по інших видавництвах і спитати: що це — зріст чи не зріст? Чи правила арифметики на академиків, а в тому числі й на Г. Коцюбу не розповсюджуються?

Мені скажуть: так то кількосний зріст, а не якісний. Багато, мовляв, видали, та все ка-зна-що. Знов неправда. Коли взяти мірилом повноту творів, їхній охопат і спосіб охопату тем, ми знаємо, що на початку революції мали лише лірику, вірші — плакати, вірші — прокламації та невеличкі новелки. Жодного великого оповідання, жодної п'єси, жодної повісти. Далі все це поволі з'являється й ми доходимо вже спроб дати сучасний роман — найбільшу форму художнього твору. Чи й цього академики не знають? І це для них „стрижене“?

Знов не те, скажуть, бо була велике та дурне. Гаразд, була. Але знов спитаю: чи оці письменники за п'ять років так таки нічому й не навчилися? Чи їхні останні твори гірші за попередні? Чи „Осінь“ М. Хвильового не вище від „Синіх етюдів“? Чи „Вітер з України“ П. Тичини не є кроком уперед від „Плуга“, а „Плуг“ від „Соняшних кларнетів“? Чи плужани від примітивних агіток, переробок чужих творів і сліпого копіювання не переходять до вже досконалішої, самостійної творчості? — Коли все це теж „стрижене“ — згоди не може бути, аж доки Г. Коцюба і іже з ним не втопляться зі своїм небажанням бачити те, що всі здорові людські очі бачуть.

І тут треба було піти Г. Коцюбі на „компроміс“, що його занотував жовтневий пленум Плуга: література наша росте, удосконалюється, але відстає від зросту культурних потреб трудящих мас. Так це — інша річ, інша тема. Г. Коцюба до неї ще не додумався.

Ну, може колись...

С. Пилипенко

*) Хто цікавиться розповсюдженням книжок, для тих додам, що з цих 3 мільйонів примірників худ. літератури на складах ДВУ з 419 назв лишилися лишки тільки з 246 назв, що мали тираж в 1.740 тисяч прим.—всього 540 тисяч примірників, тоб-то 33,4% а по відношенню до всіх 3 мільйонів—18%. Іншими словами: за 5 років (21 рік можна не рахувати) розійшлося 82% всієї виданої ДВУ художньої літератури.

МІЙ ЛИСТ РЕДАКЦІЇ „ПЛУЖАНИНА“

Щиро дякую за правдиву рецензію що до всіх літературних творів. Принаймні буду знати, що до літературної праці я нездатний і перестану мріяти попасти до пантеону вибранців сучасної української літератури. Для цього при сучасних умовах треба мати дійсно художній літературний хист і, крім того, значну протекцію з боку знайомих працівників преси. У мене того й другого немає. Значить, я повинен помириться з своєю невдалою спробою стати селянським письменником і обмежитись суто сількорівською діяльністю. Де котрі редакції — „Червоний край“ й Уманська „Робітниче-Селянська Правда“ зауважили, що я гарний, навіть талановитий — сількор. Цього для мене досить. Літературні лаври даються не легко. Їх здобувають незразу. Треба перейти цілу низку колючих тернів, визнати багато помилок, розчарувань, тяжких поразок.

Одною з таких поразок я вважаю і рецензію редакції „Плужанина“. Всі надіслані твори до друку мало придатні. Це переважно сількорівське писання, в них мало художности, слабо оброблені і т. п.

Коротко і ясно. Загальний зміст відповіді такий: „Покиньте писати твори, та візьміться за якусь більш корисну працю“. Це я сам для себе роблю такий висновок. І бачу, він має рацію. Щоб стати письменником, крім природнього хисту й гарної освіти, необхідно мешкати у великому місті, бувати в літературних гуртках, приймати активну участь в дискусіях, читати й передплачувати „Плужанина“, мати ідейні стосунки з відомими письменниками, придбати удосконалену пролетарську ідеологію. Цього всього як раз мені і бракує.

Природнього видатного хисту не маю, мешкаю на селі, далеко від культурних центрів, участі в літературних дискусіях не беру, стосунків з літераторами не маю, „Плужанина“ не передплачую, бо безробітний і не маю навіть таких мизерних коштів, як 30 копійок на місяць за журналом. Значить, твори мої без ідейного впливу керівників сучасної української літератури з художнього боку занадто слабкі, не оброблені, безцінні і до друку непридатні.

Це цілком зрозуміло. Твори не вийдуть у письменника натхненими, бо він сидить за своєю працею голодний, розбитий життям, зневірений в своїй силах і людях, що його оточують.

Я не зараховую себе до письменників початкуючих. Мої оповідання публікувались ще в 1911—12 роках в солідному українському журналі „Літературно-Науковий Вісник“ (Київ). Тоді якимось вони мені вдавались. Можливо, що критики були не дуже суворі. А може оповідання дійсно мали літературну вартість. Не знаю.

Тепер новий напрямок в поезії і в прозовій літературі. Декотрим письменникам навіть з цілковитою пролетарською ідеологією дуже трудно пристосуватись до нього. А особливо тим, котрі мешкають на селі. От чому що помічається так мало дійсно талановитих письменників на Україні в сучасний мент. Їх можна перелічити на пальцях. Більшість з них за жаль, зовсім незнайомі широкій селянській масі, хоч вони й вважались членами Пуга чи Гарта. Їх твори ще не дійшли до народної гущі. Їх на селі дуже мало або й зовсім не знають.

Українська книжка ще й з технічних причин кволо розходить на селі. Цьому спричиняється дорожня декотрих видань, ненаалагоджений гаразд звязок Держвидавництва з селом, відсутність відповідних мов, тяжка, незрозуміла для селянства мова, невдалі переклади то що.

Взагалі письменникові з селянської маси висунутись на широке поле діяльності в своїй галузі дуже трудно. Поки його зрозуміють, поки оцінять належним способом його твори, в нього не вистачить творчої енергії й фізичного здоров'я. Це справжня трагедія багатьох початкувальних поетів й письменників. Я маю на увазі не виключно себе самого. Хай не подумає шановна редакція „Плужанина“, що я ображаюсь неприємною рецензією на свої твори. Я дивлюсь на речі об'єктивно. Якби вони заслуговували уваги, то я не одержав би такої „гіркої“ листівки, бачив би свої оповідання видрукowanymi в якому небудь журналі. Мені тільки шкода енергії, яку я витратив на них. Та й час вартий чого небудь. Не хочу погодитись з думкою, що моя вся праця піде до кошика*.

Один з авторів

„ЧЕРТЫ ПИСАТЕЛЬСКОГО БЫТА“

11 книжка „Журналиста“ умістила надзвичайно цікаву статтю з такою назвою кось з письменників, що заховав себе псевдонімом „Писатель“.

Основний мотив статті — ненормальне правове й матеріальне становище письменників, що нігде не служать і належать за кодексом праці до т. званої „вільної професії“. Автор вказує на цілу низку випадків, коли з нього брали великі податки де тільки можна, за воду, освітлення, книжку в ощадній касі, користування ліфтом, помешкання і т. п.

Багато цікавого розповідається по халтуру, до чого примушує гіркий матеріальний стан письменників, видання по кілька разів того самого твору за різними назвами, дістається не мало редакторам видавництва, яких автор з фактами в руках обвинувачує в безграмотності. Часто одно видавництво визнає книжку ідеологічно непридатною, друге — друкує її ж з великим тиражем і т. п. Дістається й критика, що перехваляють своїх знайомих (автор так каже про Сейфуліну: „твої твори талановиті і цінні письменниці по формі — сплошна халтура“).

Халтуру родить низька розцінка авторського гонорару, культивування халтури несвідомість редакторів і відсутність добросовісної грамотної критики.

Автор — безпартійний і як видно зі статті, не належить ані до жодної літерат. організації. Про них він слова не сказав, наповнивши велику свою статтю на 4½ вел. розміру сторінки скаргами на людей, найменше — на свою неорганізованість. Бо нам якось дивно чути все це маючи на увазі численні і авторитетні літературні організації Москви.

Ось одна цитата характерна: „Мушу признатися, що про посаду я мрію і в день і в ночі, але що поробиш, коли я нічого не вмію, окрім як писати оповідання“...

Ми не знаємо автора статті, але ясно так уявляється постать інтелігента з „славною минулою“, що ні чого не уміє робити, хіба писати оповідання (і халтуру, як це визнає й сам автор), інтелігента, який лає всіх, а тільки не себе, якого не приймають навіть в житлових кварталах, бо хто зна що воно за людина, якого не беруть в свою сім'ю ні пролетарські письменники, що народилися в революції і праці і вміють робити всьому роботу, ні, навіть, попутники... Бідна постать такого гостя в Республіці праці.

Хар. Невіра

*) З приводу зачеплених автором питань редакція має дати в наступних чч. відповіді на статтю.

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

Засіданні ЦК від 5 лютого було заслухано інформацію Ан. Панова про роботу колегії в справі засновання місцькому письменницькому і вести там активну діяльність. В зв'язку з заснованнями при відділі ЦК КПБУ комісії поліпшення побуту членів ухвалено подати списки плужан, які потребують лікування, не мають помешкання, а крім того — список місцевих плужан, які працюють в центрах, давши відповідну працю. Учасники в комісії по перегляду нових творів при ВУФКУ виділено тт. Степового і Ковальську.

Вирішено заснувати студію критики, при якій будуть проводитися засідання по понеділках (о 8 год.). Керівником студії має бути С. Пилипенко.

В список літгуртків, що мають бути в ЦК такі літгуртки: Ічненський Олександр (Харк. окр.) Звягельський, відхилено від студії І. Бабенка про перевод його в Уман. філію надіслати додаткові матеріали, після чого буде остаточно вирішено про перевод його в члени Плуга, зараховано Давиденка Вяч. (Харків), переведено в Плуга П. Крижанівського за ч. 137. Розглянувши листа керівника Музпроф-у в Харкові т. Верьовки про засновання двох літгуртків Плуга при школі і в цьому проханнях за відсутності коштів.

Вирішено звернутися до комісії поліпшення побуту членів при відділі друку ЦК про надання коштів на переведення всіх членів літгуртків в лікарську комісію і одібрати тих, які потребують лікування. Вирішено складання кошторису майбутнього Плуга утворено комісію в складі тт. Якимчука і Биковця.

Літстудія ЦК Плуга

Важко, що таке характерне для студії було осередком і найголовнішим її завданням.

Важко й поглибити свої знання в історії літератури, зазнаючи в роботі думки з літературознавства літературів, от що ставила собі за завдання. На своїх зібраннях, що відбуваються кожної п'ятниці, пророблено багато з галузі поезії: ритм, метр, алітерація та інші засоби

розроблялись доповіді ком-і про сюжет, фабулу, мотив. По

цих питаннях для глибшої проробки зачитувались та дискутувались статті Брюсова, Асеева і Шкловського.

Беручи на увагу деякі новини на літературному полі, як ось з'явлення статтів В. Поліщука „Літературний авангард“ та „Назадніцтво Гарту“ — студія обговорювала їх. У виступах членів студії підкреслювалось хибні й неправдиві принципи засади, що на їх стоїть автор статтів.

Заслухано доповіді про соціологічний та формальний метод в літературі, а також про „Літературну дискусію 1861 року та погляди Ф. Достоевського на мистецтво“.

Певне місце займала читка творів, як за сіб з'ясування й підкреслення теоретичних питань.

Зчитували твори багато товаришів, але зупинив на собі найбільшу увагу й викликав жвавий обмін думками твір О. Тургана „Молодий біль“, де автор взяв темою полові аномальності в житті молоді. Хоча це питання є досить актуальне, все ж твір більшість студії визнала занадто однобічним і художньо-невитриманим.

Загалом робота студії чим далі стає цікавішою й притягує увагу всіх, хто дійсно хоче вчитись.

Л. Ч.

Літературні виступи Харківського Плуга

16-го Січня відбувся виступ Плуга на літвечорі в Харківському Клубі ДПУ. Коротеньку доповідь про спілку, її сучасні завдання, структуру та досягнення зробив С. Божко. Далі зачитала своє оповідання „Лист“ А. Симонівська. З поетів виступали: т.т. Шмигельський („Сандро“, „Місто, Сильвестр і Зет“), Панів прочитав три поезії: „Прощання, З Кавказу, Цвинтар на Дідубе, Ан. Дикий — чотири поезії, Романівська — дві поезії. В кінці виступав Остап Вишня з своїми „усмішками“. Вечір закінчився співом і грою композитора К. Богуславського нових пісень на слова плужан (музика К. Богуславського). Вечір пройшов з великим успіхом і підйомом.

Другий виступ Плуга відбувся в Харківській школі Червоних старшин 6-го лютого. Вступне слово про сучасну літературну ситуацію сказав голова Плуга С. Пилипенко. З уривком із своєї повісті „Лезо“ виступив О. Копиленко, гартованець Юх. Дубков зачитав дві нових поезії („Донбас“, „Пам'яті Леніна“), Ан. Шмигельський прочитав дві поеми „Сандро“ і „Січневі дні“. Далі виступали з поезіями О. Турган, Н. Забіла, В. Сосюра. Із літгуртка самої школи зачитали свої твори т.т. Гордієнко, Коношенко, Бірюков та Кап-

рон. Останній мав великий успіх своїми фейлетонами на сучасні теми з побуту НЕП'я та життя школи. Вечірка закінчилась пізно о 12-й годині, бо й почалася теж пізно через доклад.

Б.

Пишіть до „Цукровика“!

Цього року журнал „Цукровик“ — орган Всеукраїнського Центрального Правління Цукровиків відкриває літературний відділ, де подаватиметься головним чином прозовий побутовий матеріал так на теми з цукрового виробництва, як і на загальні, розраховані на робітника. Розмір оповідань, нарисів і т. п. не повинен бути більший за 10.000 др. зна-

ків. Надсилати твори на адресу: Харків, Палац Праці, пом. 88. „Цукровику“.

Зазначайте адресу!

До редакції багато поступає творів жодного підпису та точної поштової адреси на рукопису. Товариші про все це зазначають на окремих листах, що надсилаються разом з рукописами. ЦК Плуга і редакція журналу „Плужанин“ прохають не одні вказувати розборливо точну поштову адресу і своє прізвище на кожному віршові чи якийсь іншому творі, що надсилається на окремих листках.

ПО ФІЛІЯХ І ЛІТГУРТКАХ ПЛУГА

Прилуцька філія Плуга

Вся увага звернута на піднесення кваліфікації самих плужан. Літдискусія це власно диктує й тому члени філії взялися за читання. Умовини, коли один член (т. Станко) на селі, а два — в місті — мало сприяють колективній проробці матеріалу, тому, здебільшого, приходить працювати індивідуально.

З громадської роботи, що провадять члени філії, треба відзначити, що частина плужан приймає активну участь в журналі „Пасічник“ (пишуть до кожного числа, виправляють матеріал), а також філія постачає художній матеріал для газети „Правда Прилуччини“. Один тов. керує етнографічним гуртком при Прил. Педтехникумі, збирає матеріали (літературні) Прилуччини.

Зв'язок з письменниками села підтримуємо через листування, рецензування їх творів.

Власні твори надсилаємо до центральних газет та журналів.

Цього року робота філії мало показна і сторонньому глядачеві мало помітна.

На місці на філію кожний дивиться по своєму. Коли Політосвіта гадає, що члени філії мають бути представниками в культгосп. нових, та Окресельбуд — щоб Плуг провадив культосвітню роботу в Окресельбуді...

Кожен менш всього думає про піднесення кваліфікації плужанина, а більше про те, як би використати Плуг для своєї мети.

О. В.

Знову конкурс!

Миргородська філія Плуга оголосила ще один конкурс (здається третій) на авантюрницьке оповідання з дитячого життя й призначене для дітей. Визначено дві премії: в 25 крб. і 15 крб. Нас трохи дивує система отаких „домашніх“ конкурсів, тим більше, що вони не дають майже ніяких наслідків. Миргород нині остільки мале й глухе місце — що думати про певне оживлення серед пись-

менників м. Миргорода та його околиць не доводиться. Тим більше, що про конкурс нігде не було оголошено, а так, чи не пошукати себе, чи що.

Щось схоже на „конкурс на себе“.

Літгурток при Звягельському Педтехникумі

(на Волині)

Літгурток зорганізувався ще в 1923 році. Відсутність відповідної критичної літератури не давала змоги студіювати літературу після Жовтневу і тому гурток зупинявся переважно на літературі дожовтневої доби, яку студіював розробляючи різні теми. З початку 1925-1926 навчального року нашої бібліотеки пощастило придбати твори плужан та газет, вандів, чимало часописів, де містяться твори, а також критичні твори В. Корняк статті Плеханова, праці Якубського і т. ін. Це дало змогу нашому літгуртку повести глибоку роботу. Правда, доводилось зупинятись і на літературі дожовтневої доби, але головна увага все-таки була зосереджена на сучасній літературі. За три місяці: жовтень, листопад та грудень літгурток зробив 12 засідань, з яких три було присвячено читці й критиці власних творів літгуртка — одно засідання роковинам Жовтневої революції, на яке була зроблена доповідь: Жовтнева Революція в українській літературі, одно засідання присвятили пам'яті В. Блакитного, де була доповідь: „В. Блакитний — організатор пролетарської літератури“. Останні засідання пішли на доповіді: 1) Ідеологічна платформа „Ланка“ і „неокласиків“, 2) Олесь 1903 р. і Олесь сучасний, 3) Особиста лірика Олесь, 4) Художня вартість творів М. Коцюбинського, 5) Нова критика про Коцюбинського (Ефремов, Коряк, Попов), 6) Проблеми моралі в творах Винниченка, 7) Причини популярності драм Винниченка.

Надалі ухвалено такий план праці:

1) Соціологічний метод у письменстві (по працях Якубського — „Соціологічний метод у письменстві“ і Плеханова — „Мистецтво і суспільне життя“). 2) Позитивні герої в творах М. Хвильового (по твор. М. Хвильового і Пилипенка: „По бур'янах революції“). 3) Лірика Сосюри (по твор. і ст. Савченка журналі „Життя й Революція“). 4) Що „Кобзар“ Семенка читачеві? 5) Діалог-монолог В. Стефаника. 6) Співець незаможного селянства Арх. Тесленко. 7) Шляхи розвитку сучасної української літератури матеріали Диспуту, статті в часописах: „Життя й Революція“, „Плужанин“, „Культура і Побут“ Технічні досягнення Павла Тичини (Збірка „Літер з України“). 9) Літсуд над героєм М. Хвильового „Я“. 10) Незаможницькі твори О. Копиленка й П. Панча.

Крім цього маємо кілька засідань присвячених студійним вправам, матеріали для вправ беремо з „Плужанина“ та читанню й критиці власних творів і теоретичних розвідок в галузі літературної прози й поезії. Гадаємо свою працю вести за стіни Педтехнікуму. Зараз наміряємося теми доповідей, які відбудуться в студії й мійському театрі для широких мас селян і робітників й селян.

В літгуртку зараз всього 17 чоловік, але всі приймають активну участь в праці літгуртка. Відвідують літгурток у великій кількості і не члени літгуртка, а також сторонні люди, які цікавляться українською літературою. В середньому літгурток відвідувало 40 чоловік. Збори проходили досить жваво, бо всі брали участь у дискусії і не члени літгуртка. Газетою „Червоний студент“ керувала редакційна колегія, що складалася з членів літгуртка (С. Кокот, Дітчук). Випущено за два тижні чотири числа газети, одна з яких була присвячена пам'яті В. Блакитного.

М. і К.

Праця Херсонського літгуртка Плуг

Заснований у квітні 1924 року при ІНО, гурток скоро ріс кількісно й якістю творчості членів. Від замкнених своїх зборів-вечірок ми перейшли до прилюдних виступів у ІНО, міській книгозбірні, Будосі („Робос“), 45 полку та на селах Херсонщини. Від творчості на якісь абстрактні теми ми перейшли до життєвих, на теми наших днів, нашої місцевості. Ми маємо свій власний орган — стінчаспис і посилаємо свої твори на села, міцний зв'язок тримаємо з трьома районами, де працюють наші члени. У Лук'янівській с.-г. профшколі в п'ять чоловік студентів, у міській профтехшколі і в с.-г. технікумі також є студійці, що працюють за керівництвом членів гуртка. Таким чином, гурток наш виріс до 14 чоловік членів і 10 студійців. Згідно з директивами ЦК Плуга всю увагу ми звернули на підвищення своєї кваліфікації, для чого збираємось раз на два тижні і під керівництвом лектора літератури ІНО „гриземо зубами граніт“ — теорію поезії й історію літератури. Раз на два тижні влаштовуємо свої прилюдні вечірки, де даємо на критику аудиторії свої твори і зачитуємо доповіді чи реферати на літ. теми. В громадських святах беремо активну участь. Не дивлячись на перевантаженість членів гуртка академічною працею, осінній триместр 1925 р. ми провели жваво. Найбільш нас задовольняє робота в Червоній Армії та в селах, де робота була не розпочата. Радо нас зустрічали на селах і з охотою брали наші твори для декламації та пісні для співу, просили більше й частіше давати їм матеріалу й заїздити. Багато дали нам виїзди на села. Багато там роботи, та мало ще нас, щоб охопити всі села.

Н. Солодкий

Херсонський літгурток Плуга

ПИСЬМЕННИКИ ЗА ПРАЦЕЮ

Серед плужан

Андрієнко Ів. (Миргород) — написав великий кіно-сценарій з часів терору в Румунії.

Бедзик Дм. (Харків) — здав до ДВУ п'єси: 1) „Перша купіль“ — драма на 3 дії із шкільного життя сучасної Східної Галичини. 2) „Кудюю“ — драм. малюнок на 2 карт. з юнацького сучасного побуту села, для постановок в комсомольських клубах. Пише велику 4-актову п'єсу з життя сучасного села.

Грудина Д. (Харків) — переклав для ДВУ дві дитячі п'єси: „Керуй на північ“ Ауслендера та Кремньова „Молоді революціонери“, п'єсу М. Шаповаленка „Георг. Гапон“ для видавн. „Рух“, зредагував п'єсу Хмари „Біла кордону“. Бере участь в журн. „Селянський театр“.

Капустянський Ів. (Харків) — готує розвідку про Л. Глібова й підбирає матеріали до повного ювілейного видання творів поета, розробляє тему „Гумор яко літературний прийом“.

Кочура Як. (Київ) — написав кілька нових оповідань, а також працює над великим романом.

Кузьмич Вол. з Гурарієм А. — працює над книжкою про Істмолу „Шість“, присвяченою пам'яті шости комсомолок Кремінчука, замордованих в 1919 р. білими.

Михайлець Гр. (Миргород) — подав до Вищого Респ. Комітету переклади п'єс Шолом-Алейхема: „Великий виграш“, „Розвод“, „Тільки доктора!“, „Агенти“, „Челядь“.

Пилипенко С. і Гатов А. — здали до друку вид-ву „Молодая Гвардия“ збірник „Современная украинская литература“ (переклади

з 25 укр. авторів), що йде в серії „Література народів СРСР“.

Товстонос Віт. (Миргород) — написав одноактову п'єсу на тему про спадкове зараження сифілісом — „Вона насмілилась“. Послав на конкурс газ. „Беднота“ п'єсу для селянського театру „Перевал“.

Штангей В. (Катеринопіль) — пише нариси „Типи села“, оповідання „Любов т. Ганса“. Переробив і відіслав до Києва оповідання „Батрачка“.

Серед інших письменників

Досвітний Ол. (Вапліте) — кінчає великий роман за назвою „Хто“.

Коряк В. — опрацьовує критичну розвідку про сучасний літературний комсомол.

Поліщук В. (Авангард) — готує нову поему. Цими днями виходить наклад ДВУ збірка ліричних творів „Громокий слід“.

Терещенко М. (Жовтень—Київ) — готує антологію сучасної французької поезії і кінчає драматичну поему під назвою „Париж і Версаль“.

Тичина П. (Харків) — працює над великою епопеєю, сюжет якої навіяний на поета Калинівським чудом.

Фальківський Дм. (Гарт—Київ) — виготовив до друку нову книжку поезії за назвою „Полісся“.

Хвилювий М. (Вапліте) — надумав велику річ, темою якою служитиме проблема радості.

Шкурупій Г. (Вапліте) — кінчає роман під назвою „Гудки заводу“.

Ярошенко Вол. (Жовтень—Київ) — виготовив до друку п'єсу „Шпана“ і готує книжку поезій за назвою „Серце“.

НА УКРАЇНІ

♦ В Секторі образотворчих мистецтв НКО провадиться підготовча робота до організації 1-ої Всеукраїнської Художньої виставки, відкриття якої маєтись зробити в травні м.-ці. Виставка об'єднає і відб'є все українське мистецтво в кращих його зразках, різні течії.

Йде підготовча праця по утворенню в Харкові постійної картинної галереї, в основу її буде покладено експонати Соцмузею ім. Артема.

При секторі організується постійна консультаційна комісія по питаннях мистецьких для керування цією роботою на місцях та при музеях.

♦ Головна наука РСФРР звернулася до всіх союзних Наркомосвіт з проханням подати матеріали про художнє життя і взяти участь в Державній Художній виставці.

♦ АХЧУ (Харківська філія асоціації художників Червоної України) організує в Києві

виставку робіт своїх членів, частину експонатів буде потім перевезено до Москви на Держ. Художню виставку.

♦ АРМУ (Асоціація революційних митців України) готує перший свій з'їзд на літо. Є думка цей з'їзд приурочити до Всеукраїнської Художньої Виставки. На цей же час проспілка Робісни гадає скликати 1-й Всеукр. з'їзд митців.

♦ У виданні „Глобус“ (Київ) вийшли з друку дві книжки: 1) Дм. Загула (чл. Плуга) — „Література чи літературщина“ — науковий аналіз творчості української „неокласики“, 2) Як. Савченка — „Азіатський апокаліпсис“ — теоретична праця про взаємовідносини протестарського мистецтва з греко-римським.

♦ 7-го лютого у Києві відбувся літвечер „Огляд літературного життя на Україні за 1925 р.“. З доповідями виступали: С. Щупак, Я. Савченко і Д. Загула.

♦ 17-го січня в залі УАН (Укр. Академ. Наук) відбувся літвечір Київського Гарту.

завано доповідю виступав т. Коваленко, зазначив, що за минулий рік Київ — зріс якосно і зумів з'організувати осередок молодих письменників. Літературна дискусія розвалила Харківський Гарт, Київському Гарті майже не відбилась слава. На вечорі присутні були члени літературних груп, які чомусь не схотіли участі в дискусії.

Березня місяця відділ Мистецтв Наркомпросу починає видавати театральний журнал розміром на 3 друк. арк. «Сільський театр». Журнал має завдання подавати на своїх сторінках початковий необхідний матеріал — репертуар драм та хореографічних (п'єси, інсценування, жива газета, пісні, частушки і т. інш.). Щомісяця буде відведено розділу дописів, щоб цим викликати інтерес до обговорення серед низових художніх гуртків. Має завдання давати вичерпуючу відповідь на кожне запитання, допис. Відповідь у журналі буде і методичний, і технічний, і художній, і селі, списки п'єс, історичних, справочний та офіційний роз'яснювальний матеріал, експедиція і редакція провадиться видавництвом «Село».

Між поетів — футурист В. Маяковський в своєму турне по Україні виступав в Києві з доповідями про Америку, Францію і т. інш. Авдиторія вітала його з великим інтересом, цікавила силу різних запитань, цікавила тільки його доповідю, а також виступом В. Маяковського до сучасної літературної ситуації, творчістю С. Есеніна.

В останньому році в Художній Раді при Київському Головоцдвіху НКО зосереджено всю роботу Методком в художній сфері. Головує в Раді М. Куліш (автор п'єси «Діагональ в степах»). В склад Раді входять фахівці художньо-педагогічної роботи, представник від Плуга (тов. Бикос). Засідання відбуваються щотижня кожного тижня. В січні було розглянуто твори: «Сценарій „Шибеник“ — Михайло Куліш (з невеликими змінами), п'єсу «Діагональ в степах» — Коваленка (відхилено), дві п'єси: «Басенка — студієць Плуга (п'єси «Перед світанком» — Н. Соколов, «Перемоги» — Юр. Коржевського, «Увело»).

В своїй роботі Рада намітила: розглянути про стігасету і дитячий рукописний журнал (техніка, зміст, завдання), зорганізувати кімнати для дітей, (клас, спальні, читальня, кабінет видання худ. дит. літератури, читальня, вилгяд дитячої книжки і інш.). Вступила до перегляду основних програмів художнього виховання дітей. Соцвиху. Ухвалено заснувати Цукрову Раді в Києві, Одесі, Катеринославі. З склад цих філій мають увійти представники літпролетарських організацій. В січні сесії Наукпедкому в ч. 3 «Плу-

жанина» ст. 31). На останніх засіданнях в лютому м-ці було розглянуто п'єси Неходи «Від старого до нового» (відхилено, автор — учень 4-ої групи трудової школи, все ж таки умів влучно передавати діалоги) та п'єсу Юр. Коржевського «Безпритульні», яку визнано вартою до переробки.

М. Б.

◆ Центральна секція робітників преси ВУЦПРобосу скликала в Харкові нараду письменників, на якій обговорено справу про форми профоб'єднання письменників. Після довгих суперечок збори ухвалили заснувати окремий місцьком письменників, для організації якого обрано комісію в складі п'яти осіб (Кручинін, Невельський, Панів, Радугін, Гус).

Пізніше Харківська Округ. Конференція робітників преси поповнила цю комісію тт. Хвильовим і Шмигельським. Відбулося кілька засідань комісії, на яких остаточно вирішено техніку утворення місцькому. До нього мають належати всі ті письменники — члени Робосу, що вважають роботу літературну за свою основну.

◆ ЦК КП(б)У затвердив на посаді завідувачого відділу преси тов. Нюрренберга. Бувшого зав. відділом т. Демченка обрано в склад ЦКК, де він працюватиме постійно.

◆ ВАПЛІТЕ (Вільна асоціація пролетаріатури) вирішило видавати свій журнал. Після довгих суперечок і різних пропозицій що до назви більшість ухвалила назвати журнал «Вапліте».

◆ Член ЦК СІМ'у (Спілка українських письменників села й міста в РСФРР) Грицько Коляда видрукував в «Культура і Побут» та в Київській «Пролетарській Правді» листа, в якому декларує про свій вихід з СІМ'у, бо мовляв, СІМ веде антипролетарську лінію та що скрізь в СІМ'і «диктаторство» голови СІМ'у В. Гадзинського. Нагадуємо нашим читачам, що як раз це видавництво видало Гр. Коляді дві книжки його «ужасно интересних поем».

◆ В тому числі «Пролет. Правди» є лист другого члена ЦК СІМ'у Семєна Склярєнка, який оповідає про свій вихід з СІМ'у, бо вважає СІМ за шкідливу літературну організацію, яка має багато непролетарських ухвал (до ВАПЛІТЕ, ВАПЛІТЕ).

◆ Управління Політосвіти НКО УСРР оголосило, що всі п'єси і твори, які направляються до Вищого Репертуарного і до Вищого Музичного Комітетів для візування мусять надіслатися в двох примірниках, з яких один повертається авторові з відповідною візою. Оголошення підписали: Заступник Упр. ПО С. Покровський, Голова Вищого Репертуарн. Комітету М. Христовий.

◆ Президія Черкаського Округконкому, за постановою пленума Міської Ради, ухвалила: Ново-Пречистенську вул. назвати вул. ім. тов. Блакитного.

◆ У Харк. наук.-дослід. кафедрі мовознавства ім. О. Потебні в грудні мин. року аспір. Мик. Сулима зробив на пленумі кафедри доповідь про синтаксичні особливості мови Мик. Хвильового.

4 лютого ц. р. аспір. Людм. Курилова зачитала доповідь „Спостереження над синтаксою О. Блока“.

◆ При Одеській газеті „Известия“ працюють літурток „Станок“, що недавно відсвяткували першу річницю свого існування. Крайці та члени гуртка друкувалися в місцевій пресі. Гурток весь час вів систематичні розмови, доклади на теми з теорії літератури та мистецтва. В склад гуртка входять переважно робітники газети.

ПО СРСР

◆ Московський міський письменників встиг уже об'єднати 500 дійсних членів профспілки. Крім того з міським зв'язані 16 літературних організацій, що об'єднують 1.112 письменників-мешканців Москви.

З цих 500 членів живе виключно з гонорару 321 товариш. З них тільки 30% письменників заробляють в місяць більше 150 карб., 41% — 50—75 карб., 19% — 25—50 карб. 43 члени міському абсолютно не мають де жити і бродять по знайомих. Міський розпочав цілу низку судових справ проти видавців, що експлуатують письменників працюю. або порушують авторське право. В скорому часі має бути розпочато ще 20 судових справ.

◆ Накладом видавництва „Огонек“ в Москві з березня почне виходити 2-хтижневий журнал марксистської критики „На літературному посту“ за редакцією Л. Авербаха, Б. Воїна, Юр. Лібединського, М. Ольминського і П. Раскольников. Завдання журналу — розроблення питань пролетарської культурної революції на фронті літератури і інших галузей мистецтва. Журнал має розділи: питання культури, теорія мистецтва, літературна критика, закордонна література, біла журналістика, на фронті пролетарського мистецтва, бібліографія, письменники і видавництва за працею, гумор.

Передплата на один місяць коштує—50 коп. на три місяці — 1.40, на шість місяців — 2.75. Адреса редакції: Москва, Тверський бул., 26.

◆ Письменник В. Вересаєв закінчує книжку своїх спогадів, починаючи з 10-тилітнього віку і до наших днів. Поет Кирилов видав накладом видавництва „Недра“ поему „О детстве и море“. Письменник В. Іванов закінчив двоє великих оповідань „Бразильская любовь“ і „Бедствующий остров“. Накладом видавництва „Молодая Гвардия“ виходить роман Льва Гумілевського „Черный Яр“. Видавництво „Правда“ видала цікаву книжку Шенгелі — „Как писать статьи, стихи, и рассказы“. Ціна книжки 70 коп. Редакція „Плужанина“ замовила кілька примірників і може вислати читачам по одержанні вартості. Ленінградський відділ Всеросійської спілки селянських письменників почав видавати селянський 2-хтижневий літературний журнал „Целина“. Журнал розрахований на селянського письменника початкуючого, робітника і передове селянство. В журналі постійні цікаві розділи: що писати, як читати.

40 - літній ювілей В. Вересаєва

Недавно в Москві урочисто було відсвятковано ювілей літературної діяльності письменника В. Вересаєва. Вперше в літературі Вересаєв з'являється в 1885 р. Ця доба в мене собою переход від старої дворянської літератури до нової народницької — „розчисти“: умирають літературні колоси Тургенев, Достоевський, Салтиков-Штедін, виходить від художньої літератури Лев Толстой. В той же час помічається розвал і народницької. Починає утверджатися пролетаріат, ред інтелігенції поширюється вчення Маркса. Російська промисловість кріпне і шириться. В літературі зароджується декадентство, маїзм, що йому початок поклали Мережковский, Мінський, Сологуб. Вересаєв поїхав з протестом проти цих напрямків („Береги“, 1895 року — розпад народництва, повороті, 1902 р. (Кризис легальности и сизму, „К жизни“, 1909 р. — упадочні наслідки 1905 року, „В тупіке“ інтелігенції післяжовтневий „тупік“). Найбільшою діяльністю Вересаєв здобув „Записками чужа“ — нехудожнім твором, але таким, що містить багатьох художніх творів.

Пізніші твори Вересаєва відбивають стрій інтелігенції вже за часи революції, в Вересаєв свою основну вимогу „Бути собою“ виконав до кінця. Про це писав і в своїй останній книжці. „Что нужно было тому, чтобы стать писателем“.

Українська театральна справа в Закавказзі

Театральна робота в Закавказзі, починаючи з Тифлісу, ведеться майже з 1900 року.

Роботу вів спочатку драматичний гурток, а потім УКА (Український колективний акторський гурток).

Керували цією роботою українські актори, що через обставини попадали до Тифлісу. Річниці в театральній роботі дореволюційній та післяреволюційній не було. До цього часу театр український у нас виглядав „малоросійщини“ з випивкою та комедіями. Цю роботу переводить купка акторів, що залишилися після розпаду театру. Та не побажали працювати в новій театральній організації, яка вела свою працю на рівні з російським філії Пуга.

Молодь, що прибувала до лав акторів України, вже трохи ознайомилась з театром.

напрямку і їй не до вподоби була „малоросійщина“.

Селянська молодь перед браком нових п'єс виявилася. На копійки виписували п'єси та іншими силами вели роботу. Трьохрічна виявила свої наслідки. Після таких як „97“ М. Куліша та низки оброблених побутових п'єс молодь, об'єднана у драматичну секцію, почала на свої збирати чимало публіки.

За театри, за охоплення української маси йде нині боротьба. Цю боротьбу ускладнюють актори-халтурщики, що на Україні залишилися за бортом нової сцени і перекочували сюди. Слід було-б великим театральним організаціям України—„франківцям“ та „брезильцям“, звернути на це увагу і допомогти українській молоді в боротьбі за нове мистецтво порадами, звязком і особливо новими п'єсами, в яких ми тут відчуваємо потребу.

В.-ко

ЗА КОРДОНОМ

Парижський журнал перевів анкету серед письменників з метою з'ясувати матеріальний стан. З анкет видно, що постанова Французького Уряду про прибутковий податок лягла на бюджет письменника. Роні-Роні в своїй анкеті пише: Тепер письменник отримує лише 4-ту частину того гроно, що дставав в 1914 році. А. Арну пише: Письменник не дістає прибутків від праці, він дістає чайові. Рене Буалев характеризує працю письменницьку: — умудряються вигоняти неможливо велику кількість рядків і аркушів на місяць. — дають видавцям дешевий матеріал, який дає почесні ймення і відвертає читачів. Про таке-ж злиденне життя письменника свідчить Анрі Лаведан: Письменник не має змоги купувати потрібні книги, а навпаки, мусить розпродати свої бібліотеки. Газетна хроніка завше про це об'являє.

Журнал „Clarté“ розіслав багатьом письменникам відкритого листа-анкету про їхню працю до війни в Мароко. Більшість авторів виступає проти війни (Ромен Роллан, Жюль Дюамель, Віктор Маргерит).

Водночас з цією анкетною письменник Жюль Дюамель опублікував відкритого листа до французької інтелігенції, закликаючи її зайняти певну позицію в питанні „за чи проти війни“. Під цим листом підпилилися відомі письменники і вчених. Жюль Дюамель отримав премію за найкращу працю в 1915 р. дістала 11-тилітня дівчинка за свою поему „Осінній ранок“.

В Японії вийшла нова п'єса Рабіндрана Тагора — фантастична драма „Червоні квіти“. В продажу з'явився новий переклад сучасного японського поета Рохана. Також до поеми взято російсько-японський роман Уеллса, в якому Уеллс

виводить героєм незначного непомітного громадянина — неудачника, схожого з героєм переднього роману „Кипс“.

◆ Осінній видавничий сезон Америки був дуже багатий на різного гатунку романи, з них великим успіхом користується померлий незакінчений роман Джозефа Конрада в часів Наполеоновської доби. Конрад Берковичи — автор відомих і в СРСР циганських оповідань видав в Нью-Йорку свій роман, в якому відображає життя емігрантів Америки. Із других книжок великим успіхом користувалися твори Етертона, А. Періша, Дж. Бюччену, С. Меса (переважно романи авантюрні та психологічні).

◆ Американський вчений Едвард Сегден закінчив справочника всіх географічних імен, що є в творах Шекспіра. Професор Вейган присвятив свою останню працю творчості Ібсена, переважно в другій половині його життя.

Преса в Японії

Виключаючи Корею і Формозу, в Японії нараховується коло 55 мільйонів населення, на потребу яких видається кілька сот газет та журналів. Газети мають величезний тираж. По одному мільйону і більше. Технічна і спеціальна преса досягла в Японії великого розвитку. Нема такої галузі знання, що не мала-б свого друкованого органу. Такі журнали, як модні, жіночі, художні, фотографічні мають тираж до 50.000. Характерно, що велике фабричне місто Осака має населення один мільйон двісті тисяч, а три його найбільших газети в загальній сумі мають тираж два мільйона двісті тисяч.

Найбільше газет виходить в столиці Японії Токіо, де на два мільйона двісті тисяч населення виходить 7 великих газет загальним тиражем 2.125.000, не рахуючи цілої низки газет спеціальних з меншим тиражем.

Культура єсть органічна сукупність знання й умінь, що характеризує все суспільство, або принаймні його командну класу. Вона й проймає собою всі галузі людської творчості, вносячи в них нові системи.

Л. Троцький. Збірн. „Пролетаріат і література“. Ст. 35.

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЛІТЕРАТУРНІ ПОРТРЕТИ

Юрій Будяк

(До 20-річного ювілею літдіяльності)

Ми не вміємо цінити творців нашої культури. Ми не вміємо шанувати тих, що в злиднях, в тих неможливих умовах царської деспотії клали малесенькі камінчики в фундамент нашої культури. Тих, що „лупали оту скелю“ — про яку писав І. Франко. У нас обов'язково який-небудь задьористий ортодоксальний но-

Юрій Будяк

ватор, що не читав ні того самого Михайла Драгоманова, ні М. Коцюбинського, ні Лесі Українки — може заявити, що всі вони чуть не контр-революціонери, і в більшості це приймається.

У нас немає культурних традицій, ми звикли дивитися на все з „наплевательської“ точки зору. Ми звикли думати, що ми нашу нову пролетарську культуру і літературу з „пальця висіємо“. Це велика помилка.

Недавно Наркомос РСФРР видав пенсію правнукам Пушкіна...

У нас були ювілеї Г. Хоткевича, автора „Камінної душі“ та М. Чернявського. Так казньоно, аби чергу відбути, відзначено було ці ювілеї. Коли б не спілка Плуг, так у Харкові мабуть ніхто б не знав про ювілеї

Г. Хоткевича. А хто подбав про те, щоб Чернявському, старому вже, було видано пенсію?! А смерть у злиднях старого сатирика українського, В. Самійленка!... Хоч родину його забезпечено? Ні, бо сестра дружини його навіть у богадельні в Чернігівській притулку собі не знайшла — не було місця, кажуть...

Відомий російський поет В. Маяковський так кінчив свою статтю про Велеміра Хлебнікова (основоположник футуризму — словотворчества в Росії, помер з голоду у 1922 р., здається), прочитавши всі „хвалебні“ статті про нього: „Когда, наконец, кончится комедия посмертных лечений?... Где были пишущие, когда живой Хлебников, оплеванный критикой, живым ходил по России... Я знаю живых, может быть неравных Хлебникову, но ждущих равный конец. Бросьте наконец, благоговение столетних юбилеев, почитание посмертными изданиями. Живым статьи! Хлебник живым! Бумагу живым!“

Всі попередні строчки нехай будуть коротеньким вступом не лише одній маленькій замітці про літдіяльність теперішнього плужанина, може маловідомого поета і письменника Ю. р. Будяка (Ю. р. Покося), (нар. 1879 р.), що двадцять років працював на полі української літератури і культурної роботи. Шости років, син убогих селян села Красногорки б. Червоноградського повіту на Подтавщині, Ю. р. Будяк зостався сиротою. Та свою біографію нехай він розкаже сам. Ось уривки з біографії, що він подавав її у спілку „Плуг“: „Батько мій — безземельний селянин, тесляр, умер, коли мені було 5 років. 6 років я пішов у найми — няньчити селянських дітей і погоничем. На 12 році я покинув свою оселю і пішов у світи (скінчивши лише однокласову школу). Пішки до Катеринославу, а далі всякими способами до Криму, Кавказу, Закавказзя, Закаспійського краю. До 20 років жив, як робітник (чорноробочий, грузчик, матрос, пастух, сторож, аптекарський практикант, бляхар („кровельщик“) і т. д.; поруч дістав і середню освіту — то учившись у гімназії, то екстерніючи. Був співробітником газет „Крим“ (Симферопіль), „Кавказ“ (Тифліс). Змалу вороже настроєний проти буржуазії, я вів революційну роботу серед селянства та робітництва, за ще не раз перепалала казна квартира“.

Потім Ю. р. Будяк попав до учительського інституту, скінчив його і пішов учителювати на село. Тут його всі ганяли, але провчителював все ж до 1904-1905 р.

Ще вчився у вишій школі (Університет, Політехнікум), але не одержав диплому. Багато подорожував по Західній Європі (Англія,

в Азії як емігрант або як мандрівник. Почав писати, хоча багато творів згинуло вранці.

Коли прийшли більшовики — почав працювати з ними (в Білій Церкві). До революції працював майже у всіх укр. газетах і журналах від „Ради“ до „Літературно-наукового Вісника“ та „Укр. Хати“. Зараз в Києві, викладає десь укр. мову, викладає в школі фабзавучу, бере участь в літературі, друкує свої твори.

Біографія Юр. Будяка — ціла епопея, ще навіть з тих коротеньких уривків, що залишилися. Була з ним ще одна цікава пригода у 1905 році, коли біля Києва було вибухнуло мітингу, що відбувався вночі. Несподівано на мітингу було забито і Юр. Будяка (Покоса). Товариші вважали його загибим, а він несподівано з'явився — „воскрес мертвих“.

До всієї творчості Ю. Будяка ми не можемо підійти з сучасною міркою. Хоча такі

його твори, як відома поема „Пан Базалей“ та частина віршів зі збірки „Буруни“, ще й зараз широко відомі і не загубили свого значіння; деякі покладено тепер на музику. Збірку „Буруни“ — дуже почитали тодішня царська цензура (видано у 1910 році).

У свій час здобули собі широку популярність його „Записки Учителя“ (перекладено й на німецьку мову). Але Юр. Будяк писав якось надто розхристано, не зосереджено, розкидано, писав і прозу й поезію і брошури і друкував не дуже багато. Переважно більшість віршів зі збірки — „Буруни“ — лірика, філософська лірика з соціальним відтінком. Але в вірші, де автор кличе:

„За нами ж, хоробрі! За нами, завзяті!
До сонця! До праці! Ставайте як ліс!

Дарма, що кайдани нам похорон дзвонять“.

Це з його „Веселого марша“ з рефреном після кожної строфи:

Дзень - брязь - дзень - дзень.

Ще писав Юр. Будяк про Америку, про Азію, про Європу — книжечки і твори для дітей. Останній його значний твір-оповідання „Марія Копачівна“, друкване в журналі „Червоний Шлях“ у 1924 р.

Юр. Магонь

БІБЛІОГРАФІЯ

Молодая латышская литература. Альманах. Изд. „Прибой“. 1926 р., ст. 140, ціна 25 коп.

В „Прибой“ не вперше вже знайомить читачів латиськими авторами. Нещодавно вийшло з друку прекрасні новели Л. Лайма „Оправданье“, оповідання Е. Клузайса „Воскресший народ“. Тепер маємо цілий том радянських латиських письменників, зібраний в нарисом В. Кнорина „Сучасна латиська література“. Цей невеличкий нарис в декількох словах передає трагедію півмільйона латиського народу, одірваних від своєї батьківщини, розкинутих по всьому просторі союзу, але не втрачених ретельно працюючих коло будови нової пролетарської літератури. А в той час, коли в буржуазній нині Латвії їхні товариші розглядаються баронами, хто сидить за ґратами. Зараз розповідає про всю 70-літню історію латиського відродження, всі етапи лат. літератури, починаючи останнім, що зветься „активізм“.

Всі автори збірника активісти, всі вони зв'язані з батрацьким революційним рухом і згадуємо про цей збірник у „Червоній Армії“ і мало не всі присвячують свої оповідання. Серед них виділяється Р. Ейдман (опов. „Василько“), який добре знайомий Червоній Армії нашої країни. Молодий автор А. Цепліс (повість „Воскресший народ“) — крок по кроку оповідає про революційні події у Латвії і змагання революційних борців. Клузайс (опов. „Воскресший народ“) даючи нарис з прикордонних країн, дає нарис (найслабші речі)

пише враження латиського стрілка і зрештою Судраба Еджус дає повість про дрібне міщанське життя російського націоналіста закинутого на Кавказ з Чернігівщини й мріючого про покинуту на Україні слюсарню...

Своєрідний латиський гумор і стиль роблять книжку цікавою. Латиські — на порозі Європи. Сучасна німецька література, почасти література скандинавських народів одбилася на їхній творчості і непогано зробив „Прибой“, знайомлючи російського читача з цією творчістю, бадьорою, активною, не дивлячись на всі пригоди, що спіткали учасників її.

С. Пилипенко

Журналист № 1. Москва, 1926. Орган Центральної Ради Секції робітників друку.

Чергова книжка цього журналу ввела новий розділ „Дискусія“, в якому в формі анкети подає низку статтів про критику і бібліографію. Особливої уваги заслуговують статті А. Воронського „Тугі дні підходять“, П. Когана „Вмешательство революции в художественную литературу“, та Л. Рейснер „Против литературного бандитизма“. Для робітників газети і журналу цікаво буде стаття Н. Сомова „Что такое периодика, газета і журнал“. В. Дембо в своїй статті „Нужны ли нам литературные конвенции“, каже, що загалом не вигідно в даний момент складати літературні конвенції з закордонними видавництвами навіть на принципі взаємного обміну виданнями.

В журналі як завше жива цікава хроніка центру і на місцях, матеріали конференцій

робітників преси, живий розділ „За кордоном“. Бібліографія в цьому числі не зовсім вдає, беручи на увагу специфічні завдання журналу. Ми радимо „Журналіста“ кожному, хто присвятив себе газетарсько-журнальній праці, тим більше, що передплата не така вже і висока (На 6 м - ців — 5 карб.).

Буровий Кость. — Європа чи Росія? Про шляхи розвитку сучасної літератури. Москва. 1926. Стор. 40. Ціна 40 коп.

Ще одна полемична книжечка, що в основі своїй наближається до позицій, зайятих у літдискусії Плугом.

Зміст — чотири газетного типу статті:

1. „Європа чи Просвіта“ або „напостовщина та воронщина“ в українському національному вбранні, — де автор досить вірно проводить аналогію між російською та українською літдискусіями, не вдаючись в аналіз їхніх причин, лише зовнішне, поверхово.

2. Просвітянська „провокація“ або легалізований „олімп“ — має темою відомий диспут у ВУАН „Про шляхи розвитку сучасної літератури“ і захищає позицію Гр. Яковенка про відсутність справжньої критики в статті („Провокація“), що послужила початком літдискусії 1925 року і мала наслідком памфлети з „олімпу“. Стаття не глибока, розхристана. В свій час була - 6 корисною, тепер значіння майже не має.

3. „Вікно в Європу“ або перевірка кваліфікації наших європенків — найсерйозніша по зачепленій темі, але найгірше виконана. К. Буровий хоче доказати „несвропейскість“ О. Дорошкевича, М. Зерова, І. Меженка і т. д. і доводить це тим, що перший — не знає європейських мов, другий зробив помилку у зредагованій ним книзі Черемшини і подібними дрібними „фактами“. Вони можуть бути пристойні до ширшого і глибшого обґрунтування такої теми, але ніяк не вичерпують її.

4. „Європа чи Росія?“ — підкреслює в нашій літдискусії потребу вчитися в братній і близькій мовою російській літературі, і класичній і новій пролетарській. Це являється оригінальним і в цілому К. Буровий додає до літдискусії новий момент, що по суті, звичайно, не є гостро дискусійним.

С. Пилипенко

Продукція плужан на сторінках „Плужанина“

Відділ журналу „Плужанин“ — „письменники за працю“ я вважаю дуже корисним. Перелік творів і заголовків показує, над чим працюють товариші, куди звернуто їхню увагу.

Але треба, щоб цей відділ також подавав продукцію плужан за місяць і не те, що хтось думає писати, а й те, що видруковано на протязі місяця в центральних журналах, читанках, газетах, то - що.

Такий відділ дасть більш яскраве уявлення про наші досягнення, підведе підсумки продукції плужан.

Для плужан переферії це матиме й інше значіння. Часто плужани з сел надсилають свої твори в усі редакції, чи передають їх через знайомих, щоб „де - небудь пристроїть“ і зовсім не знають про наслідки. Ясно, вони на місцях не мають змоги бачити всі журнали, читанки й не знають, де що видруковано з їх творів.

Нам здається, що в цьому відділі треба також зазначати, де й чиї з'явилися рецензії на книжки плужан.

Ясно, що це робота не легка — користуватись по журналах, газетах, то - що, але для Харкова не так вже трудна.

Ол. Метеорний

Від редакції: Беремо на увагу — пробуємо з цього числа побажання О. Метеорного посылно виконати.

◆ В січневій книжці есперантського журналу, що видається в Лейпцигу — „Sennacieca Revuo“ — уміщено оповідання В. Кузьмича есперантською „Du el grandiosa Mond partio“. (Двоє з світової батьківщини!).

◆ „Культура і побут“ додаток до „Вістей ВУЦВК"а протягом січня та половини лютого умістила такі твори плужан: Н. Солодкого „Культрейд на село“ ч. 1, поезія П. Голоти 9 січня (ч. 1), поезії: М. Романовської „Елементарні мрії“ (ч. 5), Пискунівського „На морі“ (ч. 6), Ів. Шевченка (ч. 2), нариси Крижанівського П. — „Ленінський Ясько“ (ч. 2), фрагмент В. Чаплі „Віхола“ (ч. 6), статті: С. Пилипенка „Як на правдивому шляху спотикаються“ (ч. 5), М. Биковця — „До проєднання письменників“ (ч. 3), рецензію „Плужанин“ (ч. 6), Олеса Ясного (ч. 2).

◆ Газ. „Коммунист“ розпочала регулярно видавати сторінку „Література і мистецтво“. В перших 2-х стор. було уміщено з плужанських творів: поезію М. Романовської „Мое“ (від 7/II), статтю В. Черемшини „Творчість для дітей“ (від 7/II), поезії М. Сенка „Лірика буднів“ та П. Голоти „Мати родила в живих“ (від 31/I). Друга сторінка подала невелику рецензію на ч. 1 „Плужанина“, в якій докоряється журналу лайливі слова (це на адресу В. Поліщука, який, до речі, бере участь в редагуванні сторінки отой самої). Рецензент висловлює жаль, що в „Плужанині“ містяться прозові студії й ні вправі, забуваючи, що дійсно „Плужанин“ і є як раз орган Плуга, що особливо увагу звертає на молодих письменників, членів ні Академії різних, ні „Авангарду“.

Підвалями йшла критична стаття В. Коряка „Молодняк“ з розбором творів переважно плужан - комсомольців (Ковтун, Коваленко, Дукин, Кундзич, Шевченко, Усенко, Кириленко, Кожушний, Контюрин, Момат, Голота).

(прод. в слід. числі).

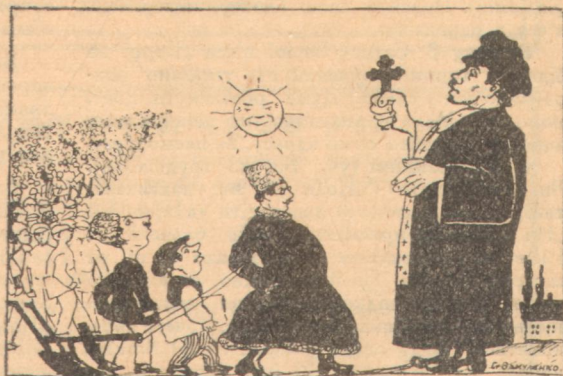
ВЕСЕЛА ГОРІНКА

ДРУЖНІ ШАРЖІ

(мал. С. Вакуленка)

...видрукували!

„КАМО ГРЯДЕШИ?“

СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА

...крилося небо,
...чилась земля,
...від мене Феба:
...з Вишнею гуля...
...броджу я самотою
...журюсь, немов Олесь,
...вкраїнською вербою
...хилився на чехах десь...
...сіє по дорогах
...льний каламут:
...слушавсь Хвильового
...воясь в синю муть!
...вітер Валер'яном
...лататті, по лозі,
...квілі - радіо - нестями
...ють Коцюбу по нозі...
...у жовтий шлях Жигалко
...буз тут Хвильовий):

Запелюстить його жалко,
А лишити так — сухий...
Соловейко колядує:
Електричний вік гряде,
Після завтра забрунькує
Голубохалявий день...
Млин рулади деструктує
Без поради Семенка;
Пугач старанно гаптує
Ланці доброго шлика...
Очерет над ставом туже:
Рильський з вудкою, прийди!
Лангедок — далеко дуже,
Златоустів приведи...
Бо у Мотрі самогену,
Як у Зерова октав...
Ех, гульнем на божім лоні,
Галушками вквітим став!..

М. Сайко

Плужанська „Ріпка“ (за Сашком мал. С. Вакуленка)

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

Відповіді редакції

Скотарю Ст. Ваша п'єса „Перед сходом сонця“ була розглянена в драмстудії і визнана слабою. Немає дій, логічно не зв'язані окремі місця, не дано типових сцен розправи білих. Мова гідка (русизми й занадто багато провінціалізмів). Подайте свою адресу, повернемо п'єсу з рецензією.

Будяку С. Сюжет Вашої п'єси „Борці за бідноту“ гарний і цікавий, але технічно розроблено його слабо. Дуже розтягнуто, довгі монологи. Мало драматичности, швидке оповідання. Подайте свою адресу, вишлемо п'єсу.

т. Панасенкові (уч. Богод. трудшколи). Ви нам пишете: „Коли до вас надсилаєш твір, то ви починаєте дзвкотіти та кричати: „Не надо нам присилати творів барахло“... І все таки надсилаєте — чи барахло чи ні, не можемо сказати. Це й не важно, хоча мимоходом можемо підкреслити, що неписьменність у вас крізь пальці просвічує. Хотите переконатись? Будь ласка — читайте: 1) „Встану, вийду за водою, 2) „ех, бушуй під

хатою удалий бур'ян“! 3) „Встану, вийду до річечки — підожду друга“, а рима цього — „м'ята висока“... Учитись, учитись треба, любий хлопчику з Богод. семиріччя! а питання що до „правильного марксистського напрямку“ в літературі — ми вже якось розв'яжемо за допомогою дозрілих товаришів.

Баталіну (Хорол). П'єса „На поческу варті“ була в Реп. Раді Головоцвухи, її вважало непридатною для дітей і передано Вищ. Реперт. Комітету, щоб розглянуто була як п'єсу для дорослих.

Савицькому (Качур), **Недавньому** (с. Ганнівка), **Гудимі В.** (с. Пирогів), **Дигасу** (Спиценці — не можна розібрати, гідко написано), **Лунавінцу** (немає адреси, повідом нас), **Савченку Он.** (Черкаси, „казочка в липку й „редактора“), **Юх Гедзю** (Черкаси, „Приятной разговор“), **Байкові Ів.**, **Бурічю** (Шепетівка) — надіслані твори не пішли в журналу.

ПЕРЕД З'ЇЗДОМ ПЛУГА

На останньому засіданні ЦК Плуга 18/II разом з представниками місцевих організацій — ЦК Плуга прийняв такі постанови, що стануть обговоренням з'їзду:

1. Кваліфікація по всьому фронту, в зв'язку з цим звернутися до Наркомосвіти з проханням розв'язати справу про профлітосвіту (літературний технікум то - що), а також оживити роботу Літо відділу мистецтв і притягнути до нього літгромадські організації. 2. В організаційній справі Пług вживатиме заходів до консолідації ревлітсил і вважає потрібним об'єднання їх в єдину масову організацію типу Гарту, при чому Пług має лишитися окремою ревлітською організацією у блоці з пролетарською. 3. Що до Вапліте вирішено дискусію в попередніх формах припинити і дальніше відношення визначати політикою самого Вапліте. 4. Літгуртки залишити при тих установах, де вони існують, не пориваючи з ним зв'язку. Залишити підлеглими Плугові лише ті літстудії, що існують безпосередньо при плужанських організаціях. 5. В зв'язку з літературною ситуацією на Україні відкати свого представника з ВАПП'у.

ЦК Плуга

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Про час виходу з друку кожного числа „Плужанина“ редакція оповіщає в газ. „Вісти“ і „Народний Учитель“. В разі недержання журналу через 10 день з часу дати оголошення — просимо повідомляти про це редакцію і додавати по можливості справку від своєї пошти.

Редакція

Видає: Центральний Комітет Спілки Селянських Письменників „Пług“

Редагує: Редколегія — С. Пилипенко, Ів. Сенченко, Мих. Биковець

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО РСФСР ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1926 ГОД НА ОБЩЕДОСТУПНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ „ИСКРА“

ВЫХОДИТ 1 РАЗ В МЕСЯЦ. — ЧЕТВЕРТЫЙ ГОД ИЗДАНИЯ

В 1926 г. в „ИСКРЕ“ будут открыты новые отделы: Лаборатория на дому. Борьба за качество продукта. Календарь науки (исторические справки о важнейших изобретениях и открытиях). Астрономический бюллетень. Значительно будет расширен отдел БИБЛИОГРАФИИ. Кроме того редакция будет уделять большое внимание письмам своих корресп. — читателей

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА: На 1 год — 4 р. 80 к., на 6 мес. — 2 р. 40 к., на 3 мес. — 1 р. 20 к. Цена отдельного номера — 50 к.
Подписка принимается в Периодсекторе Госиздата: Москва, Воздвиженка 10/2, в провинциальных отделениях Госиздата и у уполномоченных, снабженных соответствующими удостоверениями.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НА 1926 РІК:

„УКРАЇНСЬКУ МУЗИЧНУ ГАЗЕТУ“ — ілюстрований тижневик (статті, нотки, дописи, інформації, хроніка, огляди, фейлетони, карикатури, пошт. скринька)

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік	6 карб. — коп.		на 3 міс.	1 карб. 50 коп.
„ 6 міс.	3 „ — „		„ 1 „	„ 50 „

Окреме число 15 коп.

„МУЗИКУ“ — науково-популярний трьохмісячник музичної культури.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік	5 карб. — коп.
„ 6 міс.	2 „ 50 „
Окрема книжка	1 „ 50 „

Видає Муз. Т-во ім. Леонтовича. — Київ, вул. Раковського, 15
Редактор М. Грігаченко.

УКРАЇНСЬКЕ ЦЕНТРАЛЬНЕ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ „РОБОС“

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1926 РІК

ПРОТИЖНЕВУ
ГАЗЕТУ : : :
НА РІК ВИДАННЯ

НАРОДНИЙ УЧИТЕЛЬ

За редакцією тт. М. Калужного, О. Мізерницького, М. Попова, Я. Чепіги,
О. Шумського

В 1926 РОЦІ ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ У ПОШИРЕНОМУ РОЗМІРІ

Крім 52 №№ газети передплатники одержать 52 щотижневих додатки, які міститимуть провідний матеріал з питань освітньої політики, методичні та практики освітньої роботи.

Кожна школа, кожний робітник освіти повинен стати читачем своєї газети

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Газета з тижневим додатком	Газета без додатку	Один тижневий додаток
на рік 3 карб. 75 коп.	2 карб. 50 коп.	1 карб. 75 коп.
„ 6 міс. 2 „ —	1 „ 30 „	— 90 „
„ 3 міс. 1 „ 10 коп.	— 70 „	— 60 „
Окрема книжка 60 „	— 35 „	— 25 „

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й КОНТОРИ:

Київ, пл. Рози Люксембург, Палац Праці, помешкання 81

Ціна 30 коп.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! — ЖУРНАЛ — ЧИТАЙТЕ!

„ПЛУЖАНИН“

2-й РІК ВИДАННЯ

Популярний літературний орган
СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

Видає в Харкові Центральний Комітет „ПЛУГА“

За редакцією **С. ПИЛИПЕНКА, Ів. СЕНЧЕНКА, Мих. БИКОВЦЯ**

Журнал виходить щомісяця окремими книжками в 2—3 друк. арк. (32—48 стор.) з фотографіями письменників, літературних подій і т. п.

Кожному початкуючому письменникові, сільковрові, навчителеві мови, літератури, сільбуду, хаті-читальні, школі трудовій, професійній, педтехнікуму, ІНО, клубу, літгурткові

журнал „ПЛУЖАНИН“ принесе допомогу, дасть нову, повну інформацію про літературно-мистецьке життя України, СРСР, закордону, навчить краще писати художні твори, розповість про Спілку Селянських Письменників „Плуг“

Програм журналу: організація літруху, теорія й літтехніка, художній розділ, літ-дискусія, наш побут, хроніка, критика й бібліографія, весела сторінка, постова скринька.

ЖУРНАЛ РЕКОМЕНДОВАНО Наукпедкомом Упр. Соцвиху Н. К. О. для вчителів і учнів старших груп трудової школи та Сельметодкомом Упр. Політосвіти НКО для хат-читальень і сільбудів.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1926 РІК:

На 6 міс.—6 кн. 1 крб. 70 к.

„ 3 „ 3 „ „ 90 „

„ 1 „ 1 „ „ 30 „

Комплект за 1925 р.— (5 книжок без

Ч. 1, яке розійшлося . . 1 крб. 20 к.

Окреме число (з перес.) . . . — 30 „

Журнал можна набувати в уповноважених редакції, по філіях спілки „Плуг“, по літгуртках, в редакціях газет, в книгарнях Державного Видавництва України.

Передплату надсилати поштовими переказами (невеликі суми можна дрібними поштовими марками).

Адреса: Харків, Пугинська вул. Ч 24, редакція журналу „Плужанин“

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ **ВСЬОГО 2 крб. НА ЦІЛИЙ 1926 р. КОШТУЄ** ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ
ТА ПОЛІТИКО-ГРОМАДСЬКИЙ
ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ

„ЗОРЯ“

що виходить у Катеринославі вже 2-й рік регулярно кожного місяця в 2 друкован. аркуші

В журналі друкуються вірші та оповідання так молодих початкуючих українських письменників різних літературних груп, як само й, відомих уже українських письменників і поетів.

В журналі друкуються статті на політично-громадські, літературні й наукові теми. В кожному числі обширна хроніка культурного життя Радянського Союзу й закордонних країн. В кожному числі подаються найновіші досягнення науки й техніки, а також рецензії й списки нових книжок усіх видавництв.

Кожне окреме число „ЗОРЯ“ коштує 20 коп.

Передплату на журнал „ЗОРЯ“ приймається в Головній конторі:
Катеринослав, пр. К. Маркса, Ч. 106.